

การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

นางสาว สุภาพร แจ่มกระจ่าง

สถาบันวิจัยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาคศึกษามัธยมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-983-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE APPLICATION OF CONTENT OF THE CONSTITUTION OF
THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2540 IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION
AT SECONDARY EDUCATIONAL LEVEL BY SOCIAL STUDIES
TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Teaching Social Studies

Department of Secondary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-983-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวสุภาพร แจ่มกระจ่าง

ภาควิชา

มัธยมศึกษา

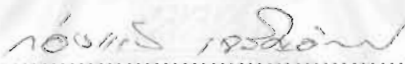
อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช

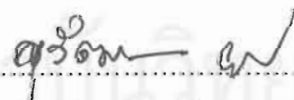
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พฤษี ศรีบริวรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา อุทัยรัตน์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภาพร แจ้งกระจ่าง : การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (A STUDY OF THE APPLICATION OF CONTENT OF THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2540 IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION AT SECONDARY EDUCATIONAL LEVEL BY SOCIAL STUDIES TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.วลัย พานิช ; 108 หน้า. ISBN 974-333-983-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อศึกษาการเลือกใช้วิธีสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 450 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อยคือเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และสถาบันพระมหากษัตริย์ ครูสังคมศึกษาสอนโดยเน้นประเด็นสำคัญเรื่องความสำคัญของความหมายรัฐธรรมนูญ หน้าที่และสิทธิเสรีภาพของประชาชน และความรู้ความเข้าใจในระบบการปกครอง ครูสังคมศึกษาเตรียมการสอนด้วยการศึกษารัฐธรรมนูญด้วยตนเอง ติดตามข่าว เตรียมเนื้อหาและ อุปกรณ์การสอนพร้อมกัน

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรงใน วิชา ส 402 สังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 และส 043 กฎหมายน่ารู้ ในหัวข้อในบทเรียนเรื่อง โครงสร้างการปกครอง ประชาธิปไตย และกฎหมายน่ารู้ สอนสอดแทรกในวิชา ส 605 สังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 และส 204 ประเทศของเรา 3 ในหัวข้อในบทเรียนเรื่อง การปกครอง หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และบทบาทและหน้าที่

2. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้ การบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษา สำหรับกิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูส่วนใหญ่ใช้ การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ

ภาควิชา
สาขาวิชา
ปีการศึกษา
มัธยมศึกษา
การสอนสังคมศึกษา
2542

ลายมือชื่อนิติ
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

408 38108 27 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD : SOCIAL STUDIES TEACHERS / CONSTITUTION

SUPAPRON JANGAGANG : A STUDY OF THE APPLICATION OF CONTENT OF THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2540 IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION AT SECONDARY EDUCATIONAL LEVEL BY SOCIAL STUDIES TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS THESIS ADVISOR : ASST. PROF. WALAI PANICH, D.Ed. 108 pp. ISBN 974-333-983-3

The purposes of this research were : 1) to study of the application of content of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 in social studies and 2) to study the selection of teaching methods and activity organization. The sampling group which was multistage simply randomed was 450 secondary school social studies teachers in Bangkok. The research instrument was a set of opinionnaire. The data were analyzed by means of percentage and presented in descriptive explanation.

The results of this research were as follows :

1. Most of social studies teachers taught the content of the constitution to the utmost respectively on duties of Thai people, rights and freedom of Thai people and monarchy, with the emphasis on the importance of the Constitution, duties, rights and freedom of people and the concepts of governing system. Social studies teachers prepared the lesson by self-study of the Constitution content, following – up the news and preparing the content together with teaching materials.

Most of social studies teachers directly taught the Constitution in the courses of Soc. 402 Social Studies, Soc. 306 Our Nation 4, Soc. 043 Laws on the topics of governing structure, democracy and laws for people, and indirectly taught on the courses of Soc. 605 Social Studies, Soc. 306 Our Nation 4 and Soc. 204 Our Nation 3 in the the topics of Governing, Dhama in Buddhism and roles and duties.

2. Most of social studies teachers used lecture, discussion and case studies for classroom activities. For extra classroom activities, most of social studies teachers used quiz contest, exhibition, campaign activities.

ภาควิชา มัธยมศึกษา
สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2542

ลายมือנית
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความร่วมมือจากบุคคลหลายท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์ไฉ่ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา อุทัยรัตน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคัมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตอบแบบสอบถาม ทำให้งานวิจัยลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ นายนพดล จิตตวัฒนานนท์ นายอุดม พรหมพันธ์ใจ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมด่านขุนทด และนายสันติย์ นาคพงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมด่านขุนทด คณะครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด ทุกท่านโดยเฉพาะครู-อาจารย์ในหมวดวิชาสังคัมศึกษาที่ได้รับภาระหน้าที่แทนในระหว่างที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบรำลึกถึงพระคุณครูทุกท่านของผู้วิจัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาครั้งใน อดีตและปัจจุบัน

ท้ายนี้ ผู้วิจัย ใคร่ขอกราบขอบพระคุณมารดา ผู้ให้กำลังใจ และน้อง ที่เป็นกำลังใจให้ ผู้วิจัย คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บิดาผู้ให้กำลังใจในเรื่องการศึกษาตลอดมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภาพร แจ่มกระจ่าง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	7
1.1 ประวัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	7
1.2 โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	10
1.3 สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	11
2. การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 มาใช้ในการสอนสังคมศึกษา.....	21
2.1 หลักสูตรสังคมศึกษากับเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.....	21
2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.....	27

สารบัญ (ต่อ 2)

บทที่	หน้า
3. การจัดการเรียนการสอนการเมืองการปกครองเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตย.....	28
4. บทบาทครูสังคมศึกษาในการสอนการเมือง การปกครอง.....	36
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
5.1 งานวิจัยในประเทศ.....	41
5.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	43
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
วิเคราะห์ข้อมูล.....	49
นำเสนอข้อมูล.....	50
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....	79
รายการอ้างอิง.....	80
ภาคผนวก.....	86
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	87
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนทดลองเครื่องมือ.....	89
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร.....	91

สารบัญ (ต่อ 3)

บทที่		หน้า
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความร่วมมือ.....	96
	ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	101
	ประวัติผู้เขียน.....	108

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.	จำนวนโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูลและตัวอย่างประชากรครู..... 47
2.	จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพ ของครูสังคมศึกษา..... 52
3.	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา..... 56
4.	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาใช้ในวิชาสังคมศึกษาโดยตรงและสอดแทรก 57
5.	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญมา ใช้สอนในหัวข้อในบทเรียนโดยตรงและสอดแทรก..... 60
6.	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่เน้นประเด็นสำคัญ ในการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ 65
7.	จำนวนและค่าร้อยละของจำนวนครูสังคมศึกษาที่มีวิธีการ เตรียมการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญในรูปแบบต่าง ๆ..... 66
8.	จำนวนและค่าร้อยละครูสังคมศึกษาที่ใช้วิธีสอนและจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบต่าง ๆในห้องเรียน..... 67
9.	จำนวนและค่าร้อยละครูสังคมศึกษาที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แบบต่าง ๆ..... 69

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

- 1. กรอบความคิดที่ใช้ดำเนินการพัฒนาเพื่อนำรัฐธรรมนูญบรรจุ
ในหลักสูตรและการเรียนการสอน..... 26

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

65 ปีที่ผ่านมาการพัฒนาการเมืองไทยยังไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย กล่าวคือ สิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังไม่ครบถ้วนชัดเจน และไม่มีผลคุ้มครองให้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจและเชื่อมศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งระบบการเมืองและกลไกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยยังขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และครบถ้วนในทุกระดับของการใช้อำนาจอรัฐ เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในการซื้อสิทธิขายเสียงและการบริหารราชการมีการแก่งแย่งตำแหน่งสำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรีเป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ จึงเกิดกระแสการเรียกร้องให้ “ปฏิรูปการเมือง” (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541:257)

กระแสการเรียกร้องให้ “ปฏิรูปการเมือง” ได้แพร่ขยายอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลของ นายชวน หลีกภัย และรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งได้แถลงนโยบายในลักษณะที่สอดคล้องกันในเรื่องการสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นโยบายดังกล่าวได้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่อกำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หลังจากนั้น คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งหมด 339 มาตรา ซึ่งต่อมารัฐสภา ได้พิจารณาปรับเหลือ 336 มาตรา และที่ประชุมมีมติสมควรถือรอไว้ 15 วัน แล้วจึงลงมติในวันที่ 15 สิงหาคม 2540 จากนั้นจึงได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาจึงได้มีการลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับใหม่หลังจากนั้น เลขานุการวุฒิสภาเข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้าถวาย ร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เพื่อที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ในวันที่เสาร์ที่ 11 ตุลาคม 2540 เวลา 17.30 น. โดยมีประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541:257 -270)

จากการที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมา 15 ฉบับแล้วแต่ที่ผ่านมาในความรู้สึกของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญนั้นมักจะรู้สึกเป็นเรื่องที่ไกลตัวเกินไป ในอดีตการเขียนรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจนั้นเป็นผู้เขียนเพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญในอดีตก็จะเป็นมุมมองของ

คนที่ใช้อำนาจ และในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่การเขียนรัฐธรรมนูญฉบับสุดท้ายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นการเขียนจากตัวแทนแต่ละจังหวัด ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ ซึ่งสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชน ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมกับสังคม(อานันท์ ปันยารชุน ,2540:11-12)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น แม้ว่าจะไม่ใช่รัฐธรรมนูญฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดและดีที่สุดจนปราศจากข้อตำหนิ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีน่าจะนำพาสังคมไทยไปในทิศทางที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามคงต้องตระหนักด้วยว่าการได้มาซึ่งกติกาที่ดีขึ้น จัดวางระบบการเมือง การปกครองในแนวทางใหม่และให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้นมิใช่จะทำให้ประเทศชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่สวองดงามไปทั้งหมด เพราะรัฐธรรมนูญเป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นเท่านั้น ต่อแต่นี้ไปคงต้องเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องติดตามเฝ้ามอง เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าจะมีการนำเอารัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปใช้ และบริหารตามเจตจำนงที่แท้จริง การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในรัฐธรรมนูญจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืนในประเทศไทย (อานันท์ ปันยารชุน ,2540 :13-14)

ประเทศต่าง ๆ ที่มีความเจริญทางการเมืองการปกครอง ได้ผ่านประสบการณ์และสถานการณ์นานัปการ ถ้าศึกษาดูพบว่า สิ่งสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ สามารถนำพาประเทศของตนผ่านพ้นวิกฤตไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ คือ ระบบการศึกษา หรือระบบการจัดการให้ประชาชนเกิดความรู้ แล้วลงมือปฏิบัติ ปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นจนถึงขั้นมีอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อการพัฒนาตนและชีวิตของแต่ละคนในการทำประโยชน์ให้สังคมและโลกโดยรวม เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นประสบการณ์ที่ต้องอาศัย บ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคม และสื่อมวลชนเป็นครู ผู้ชี้แนะและเป็นตัวแบบที่ดีให้ประชาชนตั้งแต่เยาว์วัย จนมีโอกาสได้เป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้นำในทางการเมืองการปกครอง จึงทำให้มีระบบการเมืองการปกครองที่ซบถธรรมและมีคุณภาพ (กรมวิชาการ , 2541: 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตราไว้ ณ วันที่ 11 ตุลาคม พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” มีเจตนารมณ์หลักที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองใหม่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริงเจตนารมณ์เหล่านี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ รัฐบาล องค์กรเอกชนและประชาชนทุกคนจะต้องช่วยกันส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้มีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจ ใช้ข้อมูลที่มีอยู่หลากหลายในสังคมยุค

โลกาภิวัตน์มาศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสาระ และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดและต่อเนื่อง แล้วนำไปปฏิบัติอย่างรู้เท่าทัน(กรมวิชาการ , 2541: 1)

ในระบบโรงเรียน จะต้องถือเป็นภารกิจเบื้องต้นที่โรงเรียนจะต้องนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไปใช้ในการบริหารหลักสูตรและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมีระบบ การวัดและประเมินที่ครอบคลุม ทั้งการวัดความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง วัดความมั่งคั่งทางด้านค่านิยมประชาธิปไตยโดยการเชื่อมโยงระหว่างครูกับผู้เรียนต่อผู้เรียนเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย ครูใช้จิตวิทยาการเรียนรู้สร้างความเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสหล่อหลอมบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ การใช้กระบวนการเชิงเหตุผล มีขั้นตอนที่ จะฟังความคิด การวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้เหตุผล ความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีวินัย เหล่านี้เป็นต้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำงานและมีวิถีชีวิตที่สามารถ เป็นตัวแบบให้ผู้เรียนฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตัวเอง ครอบครัวยุวมชน สังคมและสื่อมวลชน ทุกแขนงล้วนมีความสำคัญต่อการเกื้อหนุนระบบการศึกษา และจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพ ด้านประชาธิปไตยของเยาวชนและพลเมืองทุกคน (กรมวิชาการ,2541 : 1-2)

หลักสูตรมัธยมศึกษาในปัจจุบัน เอื้อต่อการนำเนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาใช้ในการสอนสังคมศึกษาได้ค่อนข้างมาก จะเห็นได้ว่าหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ 2533)และหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ 2533) ที่สอดคล้องกับการนำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้กล่าวไว้ดังนี้“ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตยเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” (กรมวิชาการ,2533:47,61) พร้อมกันนี้เนื้อหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังสอดคล้องกับเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในรายวิชาบังคับ ได้แก่ ส 102 ประเทศของเรา 2 ส 204 ประเทศของเรา 4 ส 306 ประเทศของเรา 6 วิชาบังคับเลือก ได้แก่ ส 043 กฎหมายน่ารู้ วิชาเลือกเสรี ได้แก่ ส 041 กฎหมายในชีวิตประจำวัน ส 042 การปกครองของไทย จากคำอธิบายรายวิชา พอสรุปได้ดังนี้ “ศึกษาสิทธิและหน้าที่ โครงสร้างการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ การเลือกตั้ง กฎหมาย อำนาจหน้าที่ ของสถาบันทางการเมืองการปกครอง” สำหรับในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาบังคับ ได้แก่ ส 402 สังคมศึกษา วิชาเลือกเสรี ได้แก่ ส 031 การปกครองของไทย ส 032 การปกครองท้องถิ่นของไทย ส 071 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

จากคำอธิบายรายวิชาพอสรุปได้ดังนี้ " ศึกษา กฎหมาย อำนาจอหน้าที่ รัฐสภา ศาล นโยบายรัฐ ข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ การปกครองท้องถิ่น"

ดังจะเห็นได้ว่ำนั้นครูสังคมนตรีจึงต้องรับผิดชอบโดยตรงในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้สอนวิชาสังคมนตรีศึกษา ตามหลักการที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 ระบุไว้ดังนี้ "นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย มุ่งเน้นบรรยากาศ และกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย และพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันโดยการส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม การจัดการกิจกรรมในลักษณะชุมชน ชมรม งานกิจการนักเรียน และจัดให้มีคณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียน" (กรมสามัญศึกษา,2540:13) เนื่องจากในเนื้อหารัฐธรรมนูญเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมนตรีศึกษาที่ว่าด้วยการเมืองการปกครอง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมนตรีศึกษาจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายพบว่ามีเนื้อหาในวิชาสังคมนตรีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พอสรุปได้ ดังนี้ คือ

1. พระมหากษัตริย์
2. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
3. หน้าที่ของชนชาวไทย
4. รัฐสภา
5. ศาล
6. การปกครองท้องถิ่น
7. การปกครองไทย
8. คณะรัฐมนตรี
9. กฎหมายรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนวิชาสังคมนตรีศึกษาจึงมีความสนใจที่ศึกษา ว่าครูสังคมนตรีได้มีวิธีการนำเนื้อหาในรัฐธรรมนูญมาใช้สอนสังคมนตรีศึกษาทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และรวมทั้ง วิธีสอน และการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ต่าง ๆ ด้วย เพราะข้อมูลดังกล่าวจะสามารถให้เห็นวิธีการพัฒนา นักเรียน ไปสู่วิถีชีวิต ประชาธิปไตยและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนได้วิธีหนึ่ง ทั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องการเมืองการปกครอง และเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารเรื่องรัฐธรรมนูญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเลือกใช้วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประเด็นเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทั้ง 9 ประเด็นดังต่อไปนี้ พระมหากษัตริย์ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย รัฐสภา ศาล การปกครองท้องถิ่น การปกครองไทย คณะรัฐมนตรี และกฎหมายรัฐธรรมนูญ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญไปใช้สอนสังคมศึกษา หมายถึง การนำเนื้อหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาใช้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ได้ประเด็นดังต่อไปนี้

1. พระมหากษัตริย์
2. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
3. หน้าที่ของชนชาวไทย
4. รัฐสภา
5. ศาล
6. การปกครองท้องถิ่น
7. การปกครองไทย
8. คณะรัฐมนตรี
9. กฎหมายรัฐธรรมนูญ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการนำเนื้อหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยได้ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ ผลงานวิจัย และได้เรียบเรียงนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 1.1 ประวัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 1.2 โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 1.3 สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
2. การนำเนื้อหา รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการสอนสังคมศึกษา
 - 2.1 หลักสูตรสังคมศึกษากับเนื้อหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 2.2 ความสำคัญของการเรียน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
3. การจัดการเรียนการสอนการเมืองการปกครองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
4. บทบาทครูสังคมศึกษาในการสอนการเมืองการปกครอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.1 ประวัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สำนักพิมพ์นิติธรรม (2541:257-270) ได้รวบรวมประวัติการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ 65 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาการเมืองไทยยังไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย กล่าวคือ สิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังไม่ครบถ้วน ชัดเจน และไม่มีผลคุ้มครองให้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจและเสื่อมศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งระบบการเมืองและกลไกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยยังขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และครบถ้วนในทุกระดับของการใช้อำนาจอธิปไตย เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในการซื้อสิทธิขายเสียงและการบริหารราชการมีการแก่งแย่งตำแหน่งสำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรี เป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ จึงเกิดกระแสการเรียกร้องให้ “ปฏิรูปการเมือง”

กระแสการเรียกร้องให้ “ปฏิรูปการเมือง” ได้แพร่ขยายอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีนำโดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า “สนับสนุนการดำเนินการเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น..” (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541:251) ศาสตราจารย์มารุต บุญนาค ซึ่งเป็นประธานรัฐสภาในขณะนั้น จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งชื่อว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.)” โดยศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการ เพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ต่อมารัฐบาลโดยการนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ความตอนหนึ่งว่า “...จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 211 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย...” (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541: 258) และได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งว่า “คณะกรรมการปฏิรูปทางการเมือง (คปก.)” เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2538 โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธานคณะกรรมการ มีภาระหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐต่อรัฐสภา รัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา จึงได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 211ต่อรัฐสภาและเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2539 โดย

กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

1. ผู้ได้รับเลือกจากจังหวัด จำนวน 76 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมาย จำนวน 8 คน
3. ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิทยาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 8 คน
4. ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ประชุมเป็นครั้งแรกมีมติเลือก นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานร่างรัฐธรรมนูญ และสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญคณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ
2. คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ โดยนายสมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นประธานคณะกรรมการ
3. คณะกรรมการการรับฟังความคิดเห็น และประชาพิจารณ์โดยศาสตราจารย์อมร รัชศาสตร์ เป็นประธานกรรมการ
4. คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางร่างรัฐธรรมนูญ โดยศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธานคณะกรรมการ
5. คณะกรรมการจดหมายเหตุ ตรวจรายงานการประชุมและกิจการสภา โดยนายเดโช สนวนานนท์ เป็นประธานคณะกรรมการ

หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ พร้อมทั้งกำหนดภารกิจในการดำเนินงานแล้ว คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด 339 มาตรา และได้เสนอต่อที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระแรก โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้รับร่าง 89 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง จากนั้นที่ประชุมมีมติตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช.จำนวน 33 คน เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... ได้ทบทวนแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญประกอบความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีประชาพิจารณ์ และคำขอแปรญัตติของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 57 คน จนแล้วเสร็จภายใน 1 เดือน จากนั้นจึงเสนอร่างรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณา

ของสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สอง ซึ่งพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา ได้พิจารณาปรับเหลือ 336 มาตรา และที่ประชุมมีมติสมควรให้รอไว้ 15 วัน แล้วจึงลงมติในวันที่ 15 สิงหาคม 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญใช้ระยะเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ทั้งสิ้น 233 วัน จากนั้นจึงได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จึงได้มีการลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภานายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภานายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อันเชิญร่างรัฐธรรมนูญคือ ศาสตราจารย์ไพศิษฐุ พิพัฒน์กุล เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายพินิต อายะศิริ เลขาธิการ วุฒิสภาเข้าเฝ้าฯเพื่อทูลเกล้าฯถวาย ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ฉบับสมบูรณ์ เพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 เวลา 17.30 น. โดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ทั้งสามฉบับ และได้อันเชิญกลับไปสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อประทับตราพระราชลัญจกร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีความยาว 336 มาตรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่มที่ 114 ตอนที่ 55 วันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันเดียวกัน (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541:257 -270)

จากประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นความยากลำบากในการจัดทำในการที่จะได้มาซึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีการกำหนดกฎหมายสูงสุดปกครองประเทศ เขาชนะ ไตรมาศ (2540:3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญไว้ว่ารัฐธรรมนูญเป็น ภาพจำลองสะท้อนถึงผลของวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ด้านการเมืองการปกครอง และแนวการดำเนินชีวิตของราษฎรและระบบการเมืองซึ่งเป็นปัจจัยอุปกรณที่ก่อให้เกิดการวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ด้านการเมืองการปกครองและแนวการดำเนินชีวิตของราษฎรและของระบบการเมืองและอำนาจันท์ ปันยารชุน (2541:11-12) อดีตนายกรัฐมนตรี และประธานกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหนังสือรัฐธรรมนูญของเราไว้พอสรุปได้ดังนี้ ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมา 15 ฉบับ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่การเขียนรัฐธรรมนูญฉบับสุดท้ายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นการเขียนจากมุมมองของ

สามัญชนโดยทั่วไปซึ่งเรียกได้ว่าเป็น “รัฐธรรมนูญของประชาชน” หรือเป็น“รัฐธรรมนูญของเรา” เพราะว่ากระบวนการเขียนนั้นเป็นการเขียนโดยอาศัยความคิดอ่านของสามัญชน ซึ่งผู้ร่างเป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิทางด้าน กฎหมายทางด้านการปกครอง ทางด้านรัฐศาสตร์ และในบางส่วนหนึ่งก็เป็นตัวแทนของจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมาจากอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทนายความ นักธุรกิจ ครู อาจารย์ กสิกร แต่ทุกสิ่งทุกอย่างของรัฐธรรมนูญหรือหัวใจของรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนความต้องการของประชาชน แม้ว่าเป็นกติกาก่อนที่ตนเองไม่ได้เขียนเอง แต่เป็นกติกาก่อนที่คนจำนวนหนึ่งซึ่งมีจำนวนมากภายในประเทศ จากความหลากหลายในด้านความคิด ความหลากหลายทางด้านพื้นฐาน ความหลากหลายทางด้านประสบการณ์เอาเข้ามาผสมผสานกันให้เป็นกติกาก่อนที่คิดว่าเป็นธรรมกับสังคม เป็นกติกาก่อนที่สร้างสรรคให้สังคมทางการเมืองนั้นเป็นสังคมที่มีความบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่าในอดีต เป็นสังคมทางการเมืองที่จะนำพาให้รัฐบาลมีประสิทธิภาพ มีเสถียรภาพ และเป็นสังคมทางการเมืองที่จะฟังดูแลสิทธิและหน้าที่ของประชาชนให้อยู่ในขอบเขต ให้อยู่ภายใต้กติกาก่อน

1.2 โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่ง พิชัย นิลทองคำ (2540 : 9-107) ได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น ประกอบด้วยบทบัญญัติ 12 หมวด นอกจากนั้นยังมี บทเฉพาะกาลซึ่งเป็นบทที่ใช้บังคับชั่วคราวเพื่อความต่อเนื่องรัฐธรรมนูญฉบับนี้มี จำนวน 336 มาตรา ดังนี้

หมวด 1	บททั่วไป
หมวด 2	พระมหากษัตริย์
หมวด 3	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
หมวด 4	หน้าที่ของชนชาวไทย
หมวด 5	แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ
หมวด 6	รัฐสภา
ส่วนที่ 1	บททั่วไป
ส่วนที่ 2	สภาผู้แทนราษฎร
ส่วนที่ 3	วุฒิสภา
ส่วนที่ 4	คณะกรรมการการเลือกตั้ง
ส่วนที่ 5	บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง
ส่วนที่ 6	การประชุมกันของรัฐสภา

	ส่วนที่ 7	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
	ส่วนที่ 8	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
หมวด 7		คณะรัฐมนตรี
หมวด 8		ศาล
	ส่วนที่ 1	บททั่วไป
	ส่วนที่ 2	ศาลรัฐธรรมนูญ
	ส่วนที่ 3	ศาลยุติธรรม
	ส่วนที่ 4	ศาลปกครอง
	ส่วนที่ 5	ศาลทหาร
หมวด 9		การปกครองท้องถิ่น
หมวด 10		การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
	ส่วนที่ 1	การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
	ส่วนที่ 2	คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
	ส่วนที่ 3	การถอดถอนจากตำแหน่ง
	ส่วนที่ 4	การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
หมวด 11		การตรวจเงินแผ่นดิน
หมวด 12		การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
		บทเฉพาะกาล

1.3 สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากโครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบด้วยบทบัญญัติ 12 หมวด และบทเฉพาะกาล ซึ่งสรุปได้ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป
เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบแห่งรัฐ ระบบการปกครอง อำนาจอธิปไตยและการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค สถานะของ รัฐธรรมนูญ กรณี ที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หมวด 2 พระมหากษัตริย์

เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ กับศาสนา การดำรงตำแหน่งจอมทัพศาสนา การดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย การสถาปนา รุานันดรศักดิ์ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ องค์ประกอบขององคมนตรี หน้าที่ของคณะองคมนตรี การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งขององคมนตรีการกระทำต้องห้ามขององคมนตรี การถวายสัตย์ ปฏิญาณขององคมนตรี การพ้นจากตำแหน่งองคมนตรี การแต่งตั้งและให้พ้นจากตำแหน่ง ข้าราชการในพระองค์ การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์โดยพระมหากษัตริย์ การเสนอ ชื่อผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์โดยคณะองคมนตรี ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ชั่วคราว กรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ การ ปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หลักเกณฑ์การสืบราชสมบัติ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎ มณฑัยยบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ การสืบราชสันตติวงศ์กรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาท การสืบราชสันตติวงศ์กรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว กรณีที่ไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาท กรณีที่ไม่มี ประธานองคมนตรี หรือมีแต่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้

หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย

เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การใช้อำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพการรับรอง และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การใช้สิทธิและเสรีภาพภายในขอบเขต การจำกัดสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล ความเสมอภาคของบุคคล สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การรับโทษ อาญา สิทธิในคดีอาญา การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เสรีภาพในเคสสถาน เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพและความคุ้มครองในการถือ ศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเปิดโรงพิมพ์ การตรวจข่าวหรือบทความ กิจการ หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับดูแลการประกอบกิจการที่เป็น ทรัพยากรสื่อสาร เสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในทางวิชาการ สิทธิ ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการ รวมกลุ่ม สิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง การขัด หรือแย้งต่อสถานะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิและการคุ้มครองในทรัพย์สินการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ การกำหนดค่าตอบแทนอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์การ คืนอสังหาริมทรัพย์ เสรีภาพในการประกอบอาชีพการเกณฑ์แรงงาน สิทธิในการรับบริการทาง สาธารณสุข การป้องกันและขจัดโรคติดต่อ สิทธิได้รับความคุ้มครองของเด็กเยาวชนและบุคคล ในครอบครัว การให้ความช่วยเหลือผู้พิการหรือทุพพลภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการและ

คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค สิทธิในการรับข้อมูล ข่าวสารทางราชการ สิทธิในการได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากทางราชการ การมีส่วนร่วม ในกระบวนการพิจารณาของรัฐ สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผล สิทธิในการ ฟ้องหน่วยงานของรัฐ การล้มล้างการปกครอง สิทธิและเสรีภาพของข้าราชการและพนักงาน ของรัฐ

หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย

เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คนไทยต้องปฏิบัติได้แก่ การรักษาสถาบัน และระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติตามกฎหมาย การใช้สิทธิเลือกตั้ง การป้องกันประเทศ เสียภาษีช่วยเหลือราชการรับการศึกษา การดูแลรักษาศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน้าที่ของข้าราชการและพนักงานของรัฐ

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่รัฐต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ การ พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ การรักษาเอกราช การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและ ศาสนาอื่น การส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศการกำหนดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยราชการใหม่ตาม รัฐธรรมนูญ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการคุ้มครองและ พัฒนาเด็ก เยาวชน ชาย-หญิง สถาบันครอบครัวและชุมชน การสงเคราะห์คนชราผู้ยากไร้ ผู้ พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส การจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการ ศึกษาอบรม การจัดการและส่งเสริมการสาธารณสุข การกระจายรายได้ ระบบการถือครองที่ ดิน การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเกษตรกร ระบบสหกรณ์ การคุ้มครองแรงงาน การประกัน สังคม ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี การคุ้มครองผู้บริโภค การป้องกันมิให้มีการผูกขาดและตัด ถอนทางเศรษฐกิจ แนวทางการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการการ แกล้งนโยบาย สภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมวด 6 รัฐสภา ได้แบ่งออกเป็น 8 ส่วน

ส่วนที่ 1 รัฐสภา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาในเรื่องดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของรัฐสภา ประธานและรองประธาน การตราพระราชบัญญัติ ร่างพระราช บัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ การ

ห้ามสมาชิกรัฐสภาดำรงตำแหน่งซ้ำ การร้องขอให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา ผล
การพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา

ส่วนที่ 2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องของสภาผู้แทน
ราษฎรในเรื่องดังต่อไปนี้กับองค์ประกอบของสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ
การจัดทำบัญชีรายชื่อ บุคคลในบัญชีรายชื่อ หลักเกณฑ์ในการคำนวณสัดส่วนคะแนนเสียง
วิธีคำนวณสัดส่วนคะแนนเสียง กรณีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง
แบบรายชื่อว่าง การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง หลักเกณฑ์การคำนวณจำนวนราษฎรต่อ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัด การแบ่งเขตเลือกตั้ง การออกเสียงเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร การนับคะแนนและประกาศผล การนับคะแนน คุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎร การส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การกระทำต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การแทรกแซง
กระบวนการบริหารของงานบุคคลของหน่วยงานรัฐ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร การสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อายุของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การยุบสภาผู้แทนราษฎร การเริ่มต้นสมาชิกภาพ
ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การลาออกหรือถูกขับออกจากพรรคการเมือง เมื่อพรรคการเมือง
ที่สังกัดถูกยุบ มติของวุฒิสภาหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การขาดการประชุมของ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การถูกจำคุกของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีตำแหน่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างก่อนหมดวาระ การเลื่อนผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง
ในลำดับถัดไป การเลือกตั้งซ่อมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การแต่งตั้งและให้พ้น
ตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภาในเรื่องดังต่อไปนี้
นี้ องค์ประกอบของวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาหลักเกณฑ์การคำนวณจำนวนสมาชิก
วุฒิสภาของแต่ละจังหวัด การออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การตัดสินผู้ชนะการเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกวุฒิสภาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับ
เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การห้ามสมาชิกวุฒิสภาเป็นข้าราชการการเมือง การกระทำต้องห้าม
ของสมาชิกวุฒิสภา หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การสนับสนุนการเลือกตั้ง
สมาชิกวุฒิสภา การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา อายุของวุฒิสภา การ
เลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกวุฒิสภา การเริ่มต้นสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา การสิ้นสุดสมาชิก
ภาพของสมาชิกวุฒิสภา มติวุฒิสภาหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การขาดการประชุม

ของสมาชิกวุฒิสภา การถูกจำคุกของสมาชิกวุฒิสภา การถูกจำคุกของสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งซ่อมของสมาชิกวุฒิสภา การตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอให้ดำรงตำแหน่ง

ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การสรรหาและการเลือกตั้งการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง การสรรหากรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง การสรรหากรรมการการเลือกตั้งของที่ประชุมศาลฎีกา การเสนอชื่อกรรมการการเลือกตั้ง การเลือกกรรมการการเลือกตั้ง การเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้ง การกระทำต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง อายุของกรรมการการเลือกตั้ง การพ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง การถอดถอนจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง การพ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งตามวาระ การพ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งเพราะเหตุอื่น การควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง ผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องหาข้อเท็จจริงโดยทันที การคัดค้านการเลือกตั้ง การทุจริตการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติโดยมิชอบ การจับ คุม ชั่ง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งในระหว่างมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง หรือ ประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ

ส่วนที่ 5 บทที่ใช้กับ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่อง การปฏิญาณตนของสมาชิกผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา การแต่งตั้งประธาน และรองประธาน วาระในการดำรงตำแหน่งประธานและรองประธาน การพ้นจากตำแหน่งประธานและรองประธานก่อนวาระ อำนาจหน้าที่ของประธานและรองประธาน กรณีที่ประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม องค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การลงมติของสมาชิก รัฐสภา การเปิดเผยการออกเสียงลงคะแนน การออกเสียงลงคะแนนลับ เอกสิทธิ์ของสมาชิก รัฐสภา การถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์การไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดี เอกสิทธิ์ของบุคคลภายนอก การเรียกประชุมรัฐสภา สมัยประชุม วันเริ่ม สมัยประชุม สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติกำหนดเวลาของสมัยประชุม การเปิด-ปิดประชุม รัฐ พิธีเปิดประชุม การเรียกประชุมสมัยวิสามัญ การร้องขอให้เรียกประชุมสมัยวิสามัญ การขยายเปิดการประชุม การคุ้มกันสมาชิกรัฐสภากรณีถูกจับกุมขัง หรือหมายเรียกในระหว่างสมัยประชุม การคุ้มกันสมาชิกรัฐสภากรณีถูกพิจารณาคดี การขอให้ปล่อยตัวในสมัยประชุม การประชุมวุฒิสภากรณีอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือถูกยุบ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเงิน การร้องขอให้รัฐสภาพิจารณากฎหมาย การพิจารณาร่างพระ

ราชบัญญัติที่มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงิน ขั้นตอนการเสนอร่างพระราชบัญญัติ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินของวุฒิสภา ผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา อำนาจและเอกสิทธิ์ของคณะกรรมการองค์ประชุมของคณะกรรมการร่วมกันของทั้งสองสภา การยืนยันร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้ง การยืนยันร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่ถูกยับยั้ง การเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการเดียวกับร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้ง ร่างพระราชบัญญัติหลังสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดอายุการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติภายหลัง การเลือกตั้งทั่วไปงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน กำหนดเวลาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎรกำหนดเวลา การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของวุฒิสภา การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ข้อห้ามในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย การจ่ายเงินแผ่นดินในกรณีจำเป็นรีบด่วน อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การถามและตอบกระทู้ การถามและตอบ กระทู้เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี การลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี กรณีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจไม่มากกว่ากึ่งหนึ่ง กรณีที่คะแนนเสียงไม่ไว้วางใจมากกว่ากึ่งหนึ่ง การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี การเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง การประชุมเปิดเผย การประชุมลับ การเรียกเอกสารจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงที่ประชุมคณะกรรมการ เอกสิทธิ์ของกรรมการ การแต่งตั้งจำนวนกรรมการ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

ส่วนที่ 6 การประชุมกันของรัฐสภา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรณี รัฐสภาประชุมร่วมกันข้อบังคับการประชุมในการประชุมร่วม อัตราส่วนกรรมการ

ส่วนที่ 7 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งและองค์ประกอบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา วาระการดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา การเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองวินิจฉัย

ส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งองค์ประกอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วาระการดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หมวด 7 คณะรัฐมนตรี เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การแต่งตั้งและองค์ประกอบ คณะรัฐมนตรี คุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี กรณีไม่มีบุคคลใดได้รับความเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรี การพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี การถวายสัตย์ปฏิญาณของรัฐมนตรี คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี การห้ามข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรี การกระทำต้องห้ามของรัฐมนตรี การเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทของรัฐมนตรี สิทธิในการเข้าประชุมสภาของรัฐมนตรี เอกสิทธิ์ของรัฐมนตรี การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีก่อนแถลงนโยบาย การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐมนตรี การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ กิจการที่ต้องดำเนินการออกเสียงประชามติ การกำหนดวันออกเสียงประชามติ การแสดงความคิดเห็นในกิจการที่ต้องดำเนินการออกเสียงประชามติ ผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ผลการออกเสียงประชามติ หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ การพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีทั้งคณะ การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีเฉพาะตัว การเสนอให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี การตราพระราชกำหนด การพิจารณาพระราชกำหนด การเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยพระราชกำหนด การตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา การตราพระราชกฤษฎีกา การประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก การประกาศสงคราม การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ การพระราชทานอภัยโทษ การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ การแต่งตั้งการให้พ้นจากตำแหน่งข้าราชการระดับสูง การแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น การจัดตั้ง การรวม หรือโอนและยุบกระทรวง ทบวง กรม การรับสนองพระบรมราชโองการ การประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด 8 ศาล

ส่วนที่ 1 บททั่วไปเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจของศาล การตั้งศาล การห้ามตั้งศาลพิเศษ การห้ามตรากฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเฉพาะคดี การพิจารณาคดีของศาล การจับและคุมขังในคดีอาญา การออกหมายจับหรือหมายขัง การค้นที่รื้อฐานในคดีอาญา การประกันและการคัดค้านประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา การพบและปรึกษาทนาย การคุมขังโดยมิชอบ การพิจารณาคดีอาญา การตรวจสอบสำเนาคำให้การ การขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยการจัดทนายความ การไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง การคุ้มครองพยานในคดีอาญา การคุ้มครองผู้เสียหาย กรณีที่คำพิพากษาปรากฏว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การรื้อฟื้นคดีและการได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายของผู้ต้องรับโทษ กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับ

อำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ความอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาและตุลาการ การจ่ายสำนวนคดี การเรียกคืนหรือการโอนสำนวนคดี การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการ การแยกผู้พิพากษาและตุลาการออกจากข้าราชการการเมือง การแต่งตั้งและให้พ้นจากตำแหน่งผู้พิพากษาและตุลาการ การถวายสัตย์ปฏิญาณของผู้พิพากษาและตุลาการ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้พิพากษาและตุลาการ การดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตุลาการต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การแต่งตั้งองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ทรงคุณวุฒิ การสรรหาและเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการสรรหาตุลาการรัฐธรรมนูญ การประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ลักษณะต้องห้ามของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ วาระการดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การพ้นจากตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีสมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผลการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่ร่างข้อบังคับการประชุมขัดต่อรัฐธรรมนูญ กรณีที่กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์การต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญการแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานอิสระ

ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม ลำดับชั้นของศาลยุติธรรม การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาในแผนกคดีอาญา อำนาจหน้าที่และวิธีพิจารณาคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา การบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมคณะกรรมการศาลตุลาการศาลยุติธรรมหน่วยธุรการของศาลยุติธรรม การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ

ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง ลำดับชั้นของศาลปกครอง การแต่งตั้งและให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง การบริหารงานบุคคลของตุลาการศาลปกครอง การแต่งตั้งประธานศาลปกครอง

สูงสุด คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หน่วยธุรการของศาลปกครอง การแต่งตั้ง
 เลขานุการสำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลปกครองเป็นหน่วยงานอิสระ
 ส่วนที่ 5 ศาลทหาร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจหน้าที่ของ
 ศาลทหาร การแต่งตั้งและให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการศาลทหาร

หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ หลักการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ
 ดังนี้ การจัดตั้งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 ความเป็นอิสระขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 การพัฒนากระจายอำนาจ การจัดระบบการบริการสาธารณะ การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากร
 สภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น การถอดถอนจากตำแหน่งสมาชิก
 สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นการร้องขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นการ
 บริหารงานบุคคลของพนักงานและลูกจ้างขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการ
 พนักงานส่วนท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 การจัดการศึกษาอบรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กำหนดเวลาการยื่นบัญชี
 แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน การดำเนินงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
 ททุจริตแห่งชาติ กรณีที่มีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งหรือตาย กรณีที่มีผู้ดำรง
 ตำแหน่งทางการเมืองมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ กรณีบุคคลใดไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
 แห่งชาติ การสรรหาและการเลือกกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ วาระการ
 ดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การร้องขอให้
 กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของคณะ
 กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หน่วยธุรการของคณะกรรมการป้องกัน
 และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง การขอร้องให้ถอดถอน
 บุคคลใด ๆ การดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การ

ประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณารายงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การออกเสียงลงคะแนน กรณีผู้ใดถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง

ส่วนที่ 4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองการ
พิจารณาคดี การพิพากษาคดี

หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน เป็นเรื่องเกี่ยวกับ การตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หน่วยราชการของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

บทเฉพาะกาล คณะองคมนตรี การปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสมาชิก การดำรงตำแหน่งของประธาน รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้าน การดำรงตำแหน่งของประธานและรองประธานวุฒิสภา การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีที่ข้อบังคับการประชุมสิ้นสุดลง การดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจการพ้นจากตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม การเลือกกรรมการการเลือกตั้ง การกำหนดระเบียบที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีที่ยังไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ การดำเนินการเลือก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่ยังมิได้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การกำหนดระเบียบที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด การพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ร่าง พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งส.ส.และส.ว. สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการ คณะกรรมการการเลือกตั้งสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยผู้ตรวจเงินแผ่นดิน สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน กำหนดเวลาในการตรากฎหมาย กำหนดเวลาในการจัดตั้งศาลปกครอง กำหนดเวลาในการดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่น

จากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างทั้งหมด 12 หมวด และบทเฉพาะกาล สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 9 ประการดังต่อไปนี้

1. พระมหากษัตริย์
2. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
3. หน้าที่ของชนชาวไทย
4. รัฐสภา
5. ศาล
6. การปกครองท้องถิ่น
7. การปกครองไทย
8. คณะรัฐมนตรี
9. กฎหมายรัฐธรรมนูญ

2. การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 มาใช้ในการสอนสังคมศึกษา

2.1 หลักสูตรสังคมศึกษากับเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

กรมวิชาการ (2541 : 73-80) ได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สรุปว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรในเรื่องจุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ไว้ดังนี้

1. จุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

2. โครงสร้าง กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยวิชาบังคับ บังคับเลือก และเลือกเสรี ที่เกี่ยวกับหัวข้อในหมวดมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ทั้งในลักษณะบูรณาการ และเป็นรายวิชาโดยตรง ดังนี้

วิชาบังคับแกน	เป็นวิชาที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน
วิชาบังคับเลือก	เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนเพื่อเพิ่มเติมเสริมความรู้ในวิชาบังคับแกน
วิชาเลือกเสรี	เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจเพื่อเพิ่มเติมความเข้มข้น ลึกซึ้งและเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูง

รายวิชาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่สามารถนำเนื้อหารัฐธรรมนูญไปใช้สอนในวิชาสังคมศึกษาดังมีรายวิชาต่อไปนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยรายวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรี ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ดังนี้

วิชาบังคับแกน	ส 101 ประเทศของเรา
	ส 102 ประเทศของเรา 2
	ส 204 ประเทศของเรา 3
	ส 306 ประเทศของเรา 4
วิชาบังคับเลือก	ส 026 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกปัจจุบัน
	ส 027 โลกในยุคปัจจุบัน
	ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว
	ส 043 กฎหมายน่ารู้
	ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม
	ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1
	ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2
	ส 073 ท้องถิ่นของเรา 3
	วิชาเลือกเสรี
ส 023 ประวัติศาสตร์ไทย 1	
ส 024 ประวัติศาสตร์ไทย 2	
ส 031 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป	

- ส 041 กฎหมายในชีวิตประจำวัน
- ส 042 การปกครองไทย
- ส 051 สิ่งแวดล้อมศึกษา
- ส 052 ประชากรศึกษา
- ส 061 ภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยวิชาเลือกเสรีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเนื้อหาสาระในหมวดและมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

วิชาบังคับ

- ส 401 สังคมศึกษา
- ส 402 สังคมศึกษา
- ส 503 สังคมศึกษา
- ส 504 สังคมศึกษา
- ส 605 สังคมศึกษา
- ส 606 สังคมศึกษา

วิชาเลือกเสรี

- ส 011 ภูมิศาสตร์กายภาพ
- ส 015 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเมืองไทย
- ส 029 วิวัฒนาการคมนาคมขนส่งและสื่อสาร
- ส 0210 ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย
- ส 0213 ประวัติศาสตร์ไทย
- ส 0214 เหตุการณ์ปัจจุบัน
- ส 031 การปกครองไทย
- ส 032 การปกครองท้องถิ่นของไทย
- ส 051 มนุษย์กับสังคม
- ส 062 การเงินการธนาคาร และการคลัง
- ส 071 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้
- ส 061 พลังงานกับสิ่งแวดล้อม
- ส 082 ประชากรกับคุณภาพชีวิต

3. คำอธิบายรายวิชา

ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โครงสร้างการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ กฎหมายการเลือกตั้ง เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรี เป็น 3 ลักษณะ

1. กำหนดไว้เป็นหัวข้อโดยตรง และบูรณาการกับเนื้อหาในเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาบังคับแกน
2. กำหนดไว้เป็นวิชาโดยเฉพาะ เช่น วิชากฎหมาย การปกครอง สังคมและวัฒนธรรมไทย สิ่งแวดล้อมศึกษา ท้องถิ่นของเรา จะปรากฏในวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี
3. สอดแทรกเนื้อหาอยู่ในรายวิชาอื่น ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเมือง การปกครอง กฎหมาย ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ในรายวิชาสังคมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายดังที่กล่าวมาแล้วเป็นวิชาที่สามารถนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนได้ นอกจากนี้ทางกรมวิชาการได้ศึกษาและวางแผนบรรจุรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในวิชาสังคมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการทศวรรษสังคมศึกษาจะได้นำรัฐธรรมนูญไปใช้สอน โดยกำหนดไว้ 2 ระยะ (กรมวิชาการ, 2541 ; 69-73)

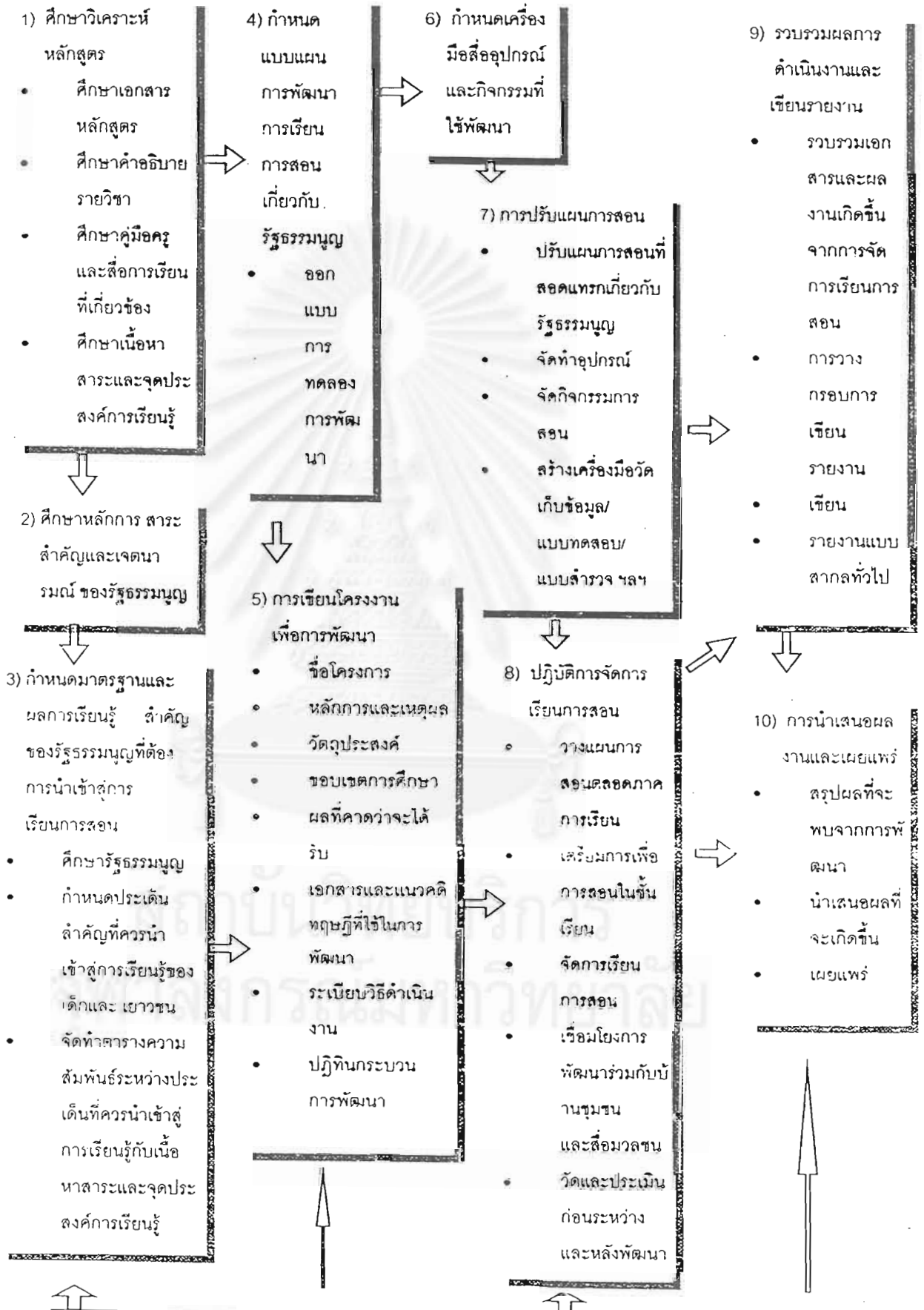
1. ระยะยาว กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ ได้กำลังดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำหลักการ สาระสำคัญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บรรจุไว้ในรายวิชาที่ปรับปรุงใหม่ ที่จะพัฒนาให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สำหรับผู้เรียนวัย 6-17 ปี โดยจะกำหนดสอดแทรกไว้ในการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา และทุกวิชา กำหนดไว้ในกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตราต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติพรรคการเมืองพระราชบัญญัติคณะกรรมการเลือกตั้ง เป็นต้น มีแนวทางที่จะนำจิตวิทยาการเรียนรู้พัฒนา ผู้เรียนให้มีบุคลิกภาพและจิตสำนึกประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดวิถีแบบประชาธิปไตยในสังคมอย่างยั่งยืน กรมวิชาการกำลังดำเนินการปรับปรุงใหม่อยู่ จุดเน้นของหลักสูตรใหม่ที่ปรับปรุงคงจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องของมาตรฐานการเรียนรู้ (learning standard) และผลการเรียนรู้ (learning outcome) ซึ่งจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้านพัฒนาการของผู้เรียนด้านการเมืองการปกครอง และจิตสำนึกประชาธิปไตย อันจะมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ระยะเร่งด่วน โรงเรียนสามารถบรรจุรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ทันที โดยดำเนินการตาม ขั้นตอนสำคัญ ๆ ตามหัวข้อและ แผนภาพที่ 1 ซึ่งเป็นแนวทางในการนำรัฐธรรมนูญไปใช้ในโรงเรียนดังต่อไปนี้

- 2.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร โดยเฉพาะจุดหมายของหลักสูตรแต่ละระดับจุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และของกลุ่มวิชา
- 2.2 ศึกษาหลักการ สาระสำคัญ และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 2.3 กำหนดมาตรฐานและผลการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการ สาระสำคัญ และเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 2.4 กำหนดแผนพัฒนาการเรียนการสอน
 - เขียนโครงการ/โครงการงาน
 - สื่อการเรียนการสอน
 - เครื่องมือวัดและประเมิน
 - กำหนดแผนการสอนที่เน้นกระบวนการประชาธิปไตย
- 2.5 นำไปปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
- 2.6 วิจัยชั้นเรียน
- 2.7 นำเสนอผลงานและเผยแพร่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้ดำเนินการพัฒนาเพื่อนำรัฐธรรมนูญบรรจุในหลักสูตรและการเรียนการสอน

2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

กรมวิชาการ (2541 : 1-2) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สามารถสรุปได้ดังนี้ ประเทศต่างๆที่มีความเจริญทางการเมืองการปกครอง ถ้าศึกษาดูพบว่า สิ่งสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ สามารถสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ คือ ระบบการศึกษา หรือระบบการจัดการให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ แล้วลงมือปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาตนและชีวิตของแต่ละคนในการทำประโยชน์ให้สังคมและโลกโดยรวม เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นประสบการณ์ที่ต้องอาศัยบ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคม และสื่อมวลชนเป็นครู ผู้ชี้แนะและเป็นตัวแบบที่ดีให้ประชาชนตั้งแต่เยาว์วัย จนมีโอกาสได้เป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้นำในทางการเมืองการปกครอง จึงจะทำให้มีระบบการเมืองการปกครองที่ชอบธรรมและมีคุณภาพโรงเรียนจะต้องถือเป็นภารกิจเบื้องต้นที่จะต้องนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไปใช้ในการบริหารหลักสูตร และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมีระบบการวัดและประเมินที่ครอบคลุม ทั้งการวัดความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง วัดความงอกงามด้านค่านิยมประชาธิปไตย การเชื่อมโยงระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนเป็นไปตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ครูใช้จิตวิทยาการเรียนรู้สร้างความเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสหล่อหลอมบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ การใช้กระบวนการเชิงเหตุผล มีขั้นตอนธรรมที่จะฟังความคิด การวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้เหตุผล ความเป็นตัวของตัวเองความรับผิดชอบ มีวินัย เหล่านี้เป็นต้น ครูผู้สอนทุกคนจำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำงานและมีวิถีชีวิตที่สามารถเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองครอบครัว ชุมชน สังคมและสื่อมวลชนทุกแขนงล้วนมีความสำคัญต่อการเกื้อหนุนระบบการศึกษาและจริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพด้านประชาธิปไตยของเยาวชนและพลเมืองทุกคน

การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนมีความรักและหวงแหนในรัฐธรรมนูญแล้ว การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายใน การปฏิรูประบบการเมืองและสังคมไทยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้ (คณิ่ง ธาไชย ,2540:3)

3. การจัดการเรียนการสอนการเมืองการปกครองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

การพัฒนาประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการให้ควบคู่กันไปกับการเรียนการสอนด้านการเมืองและการปกครอง โดยมุ่งให้การศึกษามีกรอบประชาชนของชาติให้เข้าใจและสามารถดำเนินชีวิตในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษานั้นผู้ให้การศึกษาอบรม คือครูก็ควรจะได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยถูกต้องจนสามารถทำหน้าที่อบรมเยาวชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะต้องศึกษาความเหมาะสม ในเรื่อง ต่าง ๆ เช่นวัฒนธรรมของชาติ (ธนู แสงศักดิ์ ,2513) ทั้งนี้สอดคล้องกับ ลาโรซ บัวศรี (2514) ที่กล่าวว่า การดำเนินการศึกษานั้นย่อมจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับประเทศถ้าประเทศประสงค์จะปกครองแบบประชาธิปไตย ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอนเรื่องประชาธิปไตยให้นักเรียนตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนที่เด็วมิฉะนั้นแล้วนักเรียนก็อาจจะทราบได้ว่าประชาธิปไตย เป็นอย่างไรและประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการจัดการศึกษา จึงต้องสอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครองรัฐบาลมีนโยบาย ให้การศึกษาเพื่อให้พลเมืองเป็นประชาธิปไตย พลเมืองจึงต้องเข้าใจประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ต้องมีความเลื่อมใส และปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตยจึงจะทำให้พลเมืองมีคุณภาพอันจะส่งผลถึงความเจริญของประเทศ จิราภา สุนทรสิต (2534 : 41) ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของการสอนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ปรัชญา เวสารัชช์ (2537 : 277) ได้กล่าวไว้ดังนี้เพื่อพัฒนาบุคคลแต่ละคนให้เป็นพลเมืองดี ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องรู้ลักษณะพลเมืองดีที่รัฐต้องการ และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัยที่จำเป็นและเพื่อให้นักเรียนมีลักษณะพลเมืองดี

ดังนั้นการสอนรัฐธรรมนูญหรือตามที่ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2534 : 18-22) ได้กล่าวว่า เป็นการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนซึ่งมีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น หน้าที่พลเมือง (Civic Education) การศึกษาสำหรับประชาชน (Education for Citizenship) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หรือการเมืองและการสังคมศึกษา(Politics and Social Education)ทั้งหมดนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่จะเตรียมคนเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

จากแนวความคิดดังกล่าว ครูสังคัมศึกษาจะต้องยึดถือเป็นหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนไทย ตามเป้าหมายของวิชาสังคัมศึกษาต่อไป

แนวการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนการเมืองการปกครองตามทัศนะ ของนักการศึกษาและสถาบันต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2540 : 80-81) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ เรื่องรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนตามหลักสูตรในสถานศึกษานั้น ผู้สอนในแต่ละระดับจะต้องศึกษาในรายละเอียดของมาตราทุกมาตราเสียก่อน เพื่อทำความเข้าใจในสาระสำคัญของแต่ละมาตราว่าจะต้องนำเรื่องใดในมาตราใดไปสอนบ้าง ทั้งนี้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรเสียก่อนแล้วจึงจับประเด็นสำคัญๆ ของเนื้อหาสาระในแต่ละมาตรา ว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติม หรือนำไปปฏิบัติได้จริง โดยพิจารณาเลือกเนื้อหาในมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญที่ผู้เรียนในแต่ละระดับต้องรู้ประกอบการพิจารณาว่า เรื่องใดที่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ต้องรู้เท่าที่จำเป็น อันนำไปสู่การปฏิบัติวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตเนื้อหาสาระของหลักสูตร วัย วุฒิภาวะและความจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งด้วย ผู้สอนจะต้องปรับข้อความในหมวด ในมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญให้เป็นเนื้อหา ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนของผู้เรียน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

พิศนา เขมมณี (2536 : 7-9) ได้เสนอวิธีสร้างและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน ในกิจกรรมดังต่อไปนี้

ก. กิจกรรมที่สามารถสอดแทรกในการสอน

1. การจัดกิจกรรมกลุ่มในการเรียน โดยให้ผู้เรียนผลัดกันรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผลัดกันเป็นผู้นำ และผู้ตาม
2. การจัดกลุ่มอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
3. การฝึกให้ผู้เรียนตัดสินใจอย่างรอบคอบและเป็นกลาง โดยครูตั้งปัญหาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจ

4. การจัดการกิจกรรมได้วาที เพื่อฝึกการรับฟังการใช้เหตุผลได้ตอบ
5. การฝึกเขียน และวิจารณ์คำโฆษณา คำชี้แจง และบทความต่าง ๆ
6. ฝึกการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ผลงานของตน
7. การจัดการประกวดบทความเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่พึงปฏิบัติ
8. การจัดทำสมุดภาพในเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เช่น สมุดภาพเกี่ยวกับสุภชาติ คำคมต่าง ๆ ที่เตือนใจ สมุดภาพบุคคล ตัวอย่าง เป็นต้น
9. การจัดปายนิเทศโดยให้ผู้เรียนรับผิดชอบในการทำงานที่เป็นกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน และเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
10. การจัดการสัมภาษณ์ผู้ประพตติดี ให้การยกย่องและให้รางวัล แก่ผู้ที่ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ฯลฯ

ข. กิจกรรมพิเศษ

1. การจัดเล่นเกมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ
2. การมอบหมายให้รับผิดชอบงานโรงเรียน เช่น ทำความสะอาด ห้อง ดูแลสวนดอกไม้ เลี้ยงสัตว์ ดูแลนักเรียนข้ามถนน เป็นต้น
3. การจัดตั้งกรรมการนักเรียน สภานักเรียน ให้ฝึกการทำงานโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. การจัดกลุ่มอภิปรายเพื่อตั้งกฎเกณฑ์ และรักษาเกณฑ์ต่าง ๆ เช่นการจัดเวร การวางระเบียบปฏิบัติของห้อง
5. การจัดการเล่นละคร เพื่อแสดงนิมิตต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานช่วยกันเป็นหมู่
6. การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญของโรงเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม และรับผิดชอบงาน เช่น วันปีใหม่ วันกีฬา เป็นต้น
7. การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน
8. การจัดการกิจกรรมลูกเสือ อนุภาคชาตกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ต่าง ๆ เพื่อฝึกตนเองให้ทำงานเพื่อส่วนรวม
9. การจัดค่ายพักแรม เพื่อฝึกการอยู่และทำงานร่วมกัน
10. การส่งเสริมกิจกรรมชมรม ชุมชน สมาคมต่าง ๆ ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มในทางที่ดี เป็นประโยชน์

ปรัชญา เวสารัชช์ (2537 : 286) ได้ให้แนวการจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์รูปแบบใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้สอนเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญได้นั้นควรพิจารณาถึงประเด็น ต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการสอน การสอนให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง หน่วยงานทางการเมืองที่เคยสอนในสมัยก่อน ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นที่นักเรียนในปัจจุบันต้องได้เรียนรู้ เพราะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาอื่น ๆ แต่จุดเน้นของการสอนนั้นควรเน้นที่ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง และตัวแสดงทางการเมือง ซึ่งเป็นผู้ตีความหมายหลักการต่าง ๆ และเป็นผู้นำหลักการไปสู่การปฏิบัติและเน้นการปลูกฝังคนให้คนมีจิตสำนึกทางการเมือง

2. กระบวนการในการเรียนการสอน การศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ในโรงเรียนในยุคปัจจุบันมีจุดประสงค์สูงสุด คือต้องการให้นักเรียนมีพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองตามที่รัฐต้องการ ซึ่งการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมเช่นไร นั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีเจตคติต่อสิ่งที่จะทำอย่างไร ดังนั้น การพัฒนาเจตคติของนักเรียนจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาศาสตร์ โดยมีเนื้อหาความรู้เป็นเพียงเครื่องมือหรือเป็นพื้นฐานของการพัฒนา เจตคติ ดังนั้นหากต้องการให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ครูก็ต้องใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการดำเนินการเรียนการสอน เช่น

- จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
- จัดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมในกิจกรรมที่ใช้กระบวนการประชาธิปไตย เช่น คณะกรรมการห้องเรียน การลงคะแนนเสียงในการจัดการภายในชั้นเรียน
- เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากครู หรือคิดข้อสรุปของตนเองอย่างอิสระ

การใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการสอนจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย และยอมรับอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างมีเหตุผล

3. ความสัมพันธ์ของการเรียนการสอนกับชีวิตจริง ในการดำเนินการสอนครูที่สอนเนื้อหาวิชารัฐศาสตร์อาจเลือกใช้วิธีสอนแบบต่างๆได้อย่างหลากหลายเหมือนการสอนเนื้อหาอื่น ๆ ในวิชาสังคมศึกษา แต่สิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญของการสอนเนื้อหาวิชารัฐศาสตร์ คือ ต้องมีการโยงเนื้อหาบทเรียนให้สัมพันธ์กับสภาพปัจจุบันและสภาพชีวิตจริงของนักเรียน และควรให้นักเรียนได้เข้าใจความแตกต่างระหว่างการเมืองการปกครอง ในอุดมคติกับการเมืองการปกครองในชีวิตจริง นักเรียนควรรู้ว่า ตามหลักการแล้วกฎหมายจะคุ้มครองทุกคนเท่าเทียมกันแต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจไม่ใช่เช่นนั้น

4. กิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันควรเน้นที่การจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดตั้งสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน เพราะกิจกรรมจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ลอว์ตันและดูเฟอร์ เห็นว่า การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนควรเน้นกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีกิจกรรมลักษณะที่หลากหลายเช่น

- กรณีศึกษา สามารถใช้ได้กับบทเรียนทางวิทยาศาสตร์ทั่วไป และเมื่อศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันหรือกรณีที่ยังเป็นข้อโต้แย้งกันอยู่ การใช้กรณีศึกษาจะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่ง การใช้กรณีศึกษาจะช่วยพัฒนาความสามารถและทักษะในการตัดสินใจของนักเรียน

- บทบาทสมมุติ อาจใช้กับกรณีที่ยังเป็นข้อโต้แย้งกันอยู่ถ้าเป็นเรื่องที่มีการตัดสินใจหรือมีข้อยุติแล้ว อาจใช้วิธีการให้นักเรียนอภิปรายว่าทำไม ข้อยุตินั้นจึงคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากการพิจารณาของนักเรียน

- การสำรวจชุมชน โดยอาจกำหนดให้นักเรียนสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น เช่น งานของสถานีตำรวจ สภาดำบล ที่ทำการไปรษณีย์ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น ด้านอาคาร สถานที่ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น ด้านอาคารสถานที่ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ควรเกิดในปัจจุบันและอนาคต ทำอย่างไรจึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงกันได้ จะใช้กระบวนการทางสภา หรือต้องใช้กลุ่มอิทธิพล

- การจัดทำสิ่งพิมพ์ของนักเรียน ซึ่งอาจเป็นหนังสือพิมพ์ของนักเรียน จุลสาร หนังสือประจำปี หรือสิ่งพิมพ์รูปแบบอื่น ๆ กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาทั้งทักษะในการอ่าน การเขียน และการอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

สรุปคดี หลาบมาลา (2534 : 18-22) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในหลักสูตร ที่ได้ดำเนินการในโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. โครงการของรัฐบาลกลาง Presidentail Classroom โดยสนับสนุนให้นักเรียนมัธยมปลายมาเยี่ยมชมกรุงวอชิงตัน และสถานที่สำคัญของรัฐบาลกลาง ฟังการบรรยายของบุคคลสำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลกลาง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในภาคฤดูร้อนและฤดูหนาว ทำให้เข้าใจงานของรัฐบาลกลางดีขึ้น

2. ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผู้ว่าการจัดโครงการเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย โดยคัดเลือก

นักเรียนเก่งขั้นมัธยมศึกษา 5-6 คน โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมาศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหาสังคมของสภาของรัฐ เป็นเวลา 1 เดือน ทำให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในการบริหารบ้านเมืองและการแก้ปัญหาในระบบประชาธิปไตย เป็นอย่างดี

3. หนังสือพิมพ์ของนักเรียน (Free Student Press) สนับสนุนให้นักเรียนทำหนังสือพิมพ์โดยการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคม เช่น ผู้ว่าการรัฐ คนเข้าเมือง คนยากจน เพื่อน ๆ และคนอื่น ๆ ทำให้เด็กมีความเข้าใจในความเป็นอยู่และความคิดของคนอื่นได้ดีขึ้น รู้จักฟังสำรวจความคิดเห็นของประชาชนได้ดีขึ้น
4. ให้บริการชุมชน โรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐแมริแลนด์ นำนักเรียนออกบริการให้ความช่วยเหลือแก่บ้านพักคนชรา บ้านกำพร้า เด็กถิ่นยากจน ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย โดยนำอาหารและเครื่องดื่มน้ำที่พวกเขาช่วยกันจัดหา ทำให้เข้าใจชีวิตคนอื่นได้ดีขึ้น
5. โครงการแลกเปลี่ยนครู โรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐอาแคนซอ มีการแลกเปลี่ยนครูกับโรงเรียนในประเทศกัวเตมาลา มีการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจความเป็นอยู่ ความคิดเจตคติ และสภาพแวดล้อมของทั้งสองประเทศเป็นอย่างดี ทำให้เห็นว่าแม้ความเป็นอยู่ต่างกัน ก็มีอะไรคล้ายกันอยู่มาก
6. การสำรวจสังคม โรงเรียนหลายแห่งให้นักเรียนออกสำรวจสังคม สัมภาษณ์ประชาชนและบุคคลสำคัญของเมืองและของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาของสังคมแล้วเขียนรายงานนำมาอภิปรายกันในห้องเรียน บางกลุ่มทำเป็นวิทยุทัศน์ก็มี ทำให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ยิ่งขึ้น มองเห็นความหลากหลายของชีวิต ความคิดเห็นและความเป็นอยู่ในเมืองเดียวกัน และ ประเทศเดียวกัน การสอนที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยวิธีสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนเน้น ในภาคความรู้ที่เป็น cognitive knowledge สอนกันในห้องเรียน ใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ อภิปราย รายงาน ประชุม ปรัชญาหรือ และวิธีการแก้ปัญหาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของแต่ละตอน การเชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ และพรรคการเมืองมาบรรยายก็นิยมทำกัน ส่วนความรู้ที่เป็น procedural knowledge หรือกระบวนการนั้น โรงเรียนควรให้นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติ เช่น การสำรวจสังคม การช่วยเหลือผู้ยากจน การเข้าร่วมประชุมกับกรรมการชุมชนเพื่อแก้ปัญหาชุมชน การศึกษาการบริหารงานของสภาจังหวัด หรือสำนักงานผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดจนการส่งเสริมให้มีคณะกรรมการนักเรียนที่มาโดยการเลือกตั้งอย่างสุจริตในโรงเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการสอนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่สอนรัฐธรรมนูญเพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งวิถีชีวิตและรูปแบบการปกครองน่าสนใจดังนี้

จอร์จ ดับบลิว แมกซิม (George w. maxim, 1991: 456) ได้กล่าวถึง Classroom Costitution ไว้ดังนี้ การทำให้เด็กได้เรียนประชาธิปไตยในชั้นเรียน ทำให้เขาได้นำไปประยุกต์ใช้ในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ในสังคมประชาธิปไตยทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กฎหมาย ที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ครูผู้สอนรัฐธรรมนูญในห้องควรส่งเสริมให้นักเรียนสร้างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใช้เองในห้อง ระบบประชาธิปไตยให้ทั้งอิสระและจำกัดอิสระในเวลาเดียวกัน การที่ให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนในหน้าที่ประชาธิปไตย ห้องเรียนต้องสอนให้รู้ว่ามีอิสระที่มีขอบเขตการที่ทำให้เด็กยอมรับข้อจำกัดภายใต้กรอบประชาธิปไตย เหมือนการให้เขายอมรับหลักเกณฑ์ใหญ่ที่ได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ดังนี้

1. กฎระเบียบ และกฎหมายสะท้อนค่านิยมของสังคม
2. กฎระเบียบและกฎหมายสร้างเพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์
3. กฎระเบียบและกฎหมายร่างโดยการยินยอมและสมัครใจ

โปรแกรมวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาควรสนับสนุนให้มีการทดสอบระเบียบกฎเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจากกิจกรรมทั้งโดยตรงและทางอ้อมที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการขอบเขตของสังคมศึกษาจะมีเนื้อหามากกว่าเป็นผลสรุปของสังคมศาสตร์ เป็นเรื่องของการสอนที่มีเนื้อหาที่คลุมเนื้อหาเกี่ยวกับโลกและคนตลอดหลักสูตรเราควรให้ เด็กรู้จักรับผิดชอบ ด้วยความกระตือรือร้นให้มีโอกาสกำหนดนโยบายซึ่ง จะทำให้เขาได้เรียนรู้ประเด็นปัญหา ซึ่งจะทำให้เขาสามารถแก้ได้ถูกต้องทำสังคมของเขาให้น่าอยู่

บรูซ อาร์ จอย (Bruce R. Joyce , 1972 : 108-109) การสอนการเมืองจากศูนย์หลัก สูตรมัธยมศึกษาวิชาการเมือง ได้พัฒนาโปรแกรมชื่อว่า American Political Behavior (อ้างใน John Patrick) การสอนเน้น แนวคิดสังคมศาสตร์ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ ระดับประถมศึกษา โปรแกรมพัฒนาเด็กให้เป็นนักสังเกตการณ์ ให้เด็กเข้าใจพฤติกรรมตนเอง และพัฒนาให้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง ให้ศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ บ้านเมือง กรณีศึกษา ข้อมูลพฤติกรรมการเมือง นักเรียนฝึกวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์สรุปและประเมินได้

มารี เคลียร์ (Marie, Cleary, 1996 :171) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Teaching Classical Political Theory and the U.S. Constitution in High School Latin and Social Studies. ว่า ครู

สอนสังคมศึกษาและภาษาละตินสามารถใช้บทเรียนที่ได้เสนอแนะเพื่อถ่ายทอดให้นักเรียนมีความเข้าใจในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและพัฒนาให้เกิดการตระหนักรู้ถึงแก่นแท้ของ รัฐธรรมนูญ แผนการสอนแต่ละบทเรียนสามารถเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหา การเมือง การปกครอง(ประวัติศาสตร์อเมริกา,ยุโรป วิชาภาษาละติน หรือทั้ง 2 วิชา บทเรียนเล่มนี้มีแผนการสอน 5 แผน 1. การสอนการทำงานกลุ่ม จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดหลักการ ทางด้านคุณความดีของพลเมือง ในโลกที่ทันสมัย 2. การศึกษาที่เป็นหลักการในยุคต้นของอเมริกา 3. คุณความดีและรากฐานของความเป็นพลเมืองดีในสหรัฐ 4. การกดขี่ในภาษาละติน 2 5. หลักความคิดทางตะวันตกทั้งในอดีตและปัจจุบัน) แต่ละแผนการสอนแนะนำขอบข่ายของวิชาและระดับชั้นที่จะสามารถนำไปใช้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวคิดรายการการมอบหมายให้ปฏิบัติตามคำแนะนำในบทเรียน มีคำอธิบายแผนการสอนไว้ในภาคผนวกมีรายการหนังสือสำหรับอ่านเพิ่มเติม และมีรายชื่อบรรณานุกรมหนังสือ อ่านเสริมระดับมัธยมศึกษาที่คัดสรรแล้ว รวมทั้งประวัตินักเขียนที่สำคัญด้านแนวคิดทางการเมือง

เจ. เจ. แพททริก (J.J. Patrick, 1991) Teaching the Bill of Rights in Secondary Schools ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนสิทธิตามรัฐธรรมนูญของครูสังคมศึกษาที่ ดี 4 ข้อ ดังนี้

1. เน้นการสอนหลักแนวคิดสำคัญและประเด็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบ
2. วิเคราะห์และประเมินหลักการต่าง ๆ จากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ
3. วิเคราะห์และประเมินกรณีศึกษาด้านกฎหมาย
4. ใช้การเรียนการสอนแบบสืบสอบ

อาร์. เอช. ปาร์ (R.H. Pahl, 1991) ศึกษาเรื่อง Suggested Sources for teaching about the Bill of Right . พบว่าแหล่งข้อมูลที่แนะนำภายในบรรจรายการทั้งเก่าและใหม่ ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนได้ดังนี้

1. Bill of Rights 200: A NIE Guide to the First 10 Amendments จากหนังสือพิมพ์ในศูนย์บริการข้อมูลทางการศึกษาที่เมืองนิวยอร์ก
2. Bill of Rights in Action จากมูลนิธิเพื่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญ
3. The Bill of Rights in Action เขียนโดย Eileen Alderman Caroline Kennedy

ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญในประเทศไทยพบว่าเป็นการสอนที่เกี่ยวข้องกับการสอนเนื้อหาการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งยังไม่มีการวิจัยในเรื่องการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรง ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ แต่ประเทศไทยมีการปฏิรูปทางการเมืองจน ทำให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้การศึกษาไทยเปลี่ยนแปลง คือให้ประชาชน เรียนรู้เรื่องเนื้อหารัฐธรรมนูญเพื่อจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

4. บทบาทครูสังคมศึกษาในการสอนวิชาการเมืองการปกครอง

การสอนเรื่องรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเป็นเรื่องเนื้อหาการเมืองการปกครองและกระบวนการเรียนการสอนนั้น การศึกษานับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่ง ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน ซึ่งกำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หลักสูตร แบบเรียน วิธีสอน นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการจัดการศึกษาแต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ ครู เพราะจะต้องมีบทบาทในการส่งมอบแก่นักเรียนในชั้น การสอนรัฐธรรมนูญให้แก่นักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีทัศนคติที่ดีและเกิดทักษะพื้นฐาน ในสังคมประชาธิปไตยได้นั้น บทบาทของครูสังคมศึกษาตามแนวความคิดของ นักการศึกษาท่านต่าง ๆ มีดังนี้

นาวี รังสิราภักษ์ (2525 : 71-74) กล่าวว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียน ดังนี้

1. ครูมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษามอบความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้โดยสอนให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ให้เป็นคนกล้าคิด กล้าแสดงออกทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน รู้จักเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในมติของเสียงส่วนใหญ่ และให้ความรู้ความกระจ่างแก่เด็กนักเรียนในเรื่องประชาธิปไตย

2. ครูมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในฐานะเป็นผู้รื้อชุมชน ซึ่ง สามารถทำได้โดยการให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองแก่ประชาชน และสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความรู้ ความเชื่อที่ค่อนข้างมั่งงายไว้เหตุผลมากขึ้น

3. บทบาทการสร้างสรรค้ประชาธิปไตยในฐานะเป็นผู้เข้าร่วมโดยตรง ด้วยการเข้าไปร่วมเป็นกรรมการการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยหรือบางครั้งคุณเองก็ลงสมัครรับเลือกตั้งโดยตรง

บำรุง สว่างศรีและคณะ (2524 : 26) กล่าวไว้ว่า คุณเป็นบุคคลที่ถือว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะคุณเป็นผู้ทำหน้าที่สั่งสอนและแนะนำเด็กซึ่งต่อไปจะเติบโตเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การที่คุณจะสามารถทำหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผลโดยสมบูรณ์ได้นั้น บทบาทแรกที่สำคัญที่สุดที่ต้องกระทำคือ การพัฒนาตนเอง ให้มีคุณสมบัติเป็นประชาธิปไตย เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ดังต่อไปนี้

1. เลื่อมใสในระบบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และต้องแท้ถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อบรมคนในครอบครัวของตนให้เห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย และสอดส่องดูแลมิให้ผู้ใดมาล้มล้างระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้
2. เคารพกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพภายในขอบเขต ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ถ้าได้รับความเดือดร้อนก็ร้องทุกข์ด้วยความสงบและถูกระเบียบแบบแผนในกรอบของกฎหมาย
3. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ใฝ่หาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ติดตามข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งหลาย ทั้งภายในภายนอกประเทศ พิจารณานโยบายของรัฐบาลทั้งระยะสั้นและระยะยาว
4. สนใจและพิจารณานโยบายต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขโดยสันติวิธีภายใน
5. กรอบของกฎหมาย เช่น การทุจริตต่อหน้าที่การประพฤติมิชอบในวงราชการก็ร่วมอภิปรายและค้นหาข้อยุติ เสนอแนะข้อคิดเห็นไปยังหน่วยงานหรือสถาบันที่มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ
6. ร่วมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองบ้านเมืองโดยตรงตามวิถีทางประชาธิปไตย อันได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปบริหารราชการแผ่นดินแทนปวงชนทั้งชาติ คุณต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกบุคคลที่ดีเข้าไปเป็นผู้แทนในรัฐบาล
7. พัฒนาค่านิยมใหม่ในระบบอบประชาธิปไตยสำหรับตนเองและสังคม ช่วยสร้างค่านิยมในระบบอบประชาธิปไตยขึ้น ด้วยการยึดถือหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญสูงสุด
8. แสดงออกทั้งทางการพูด การกระทำในทุกสถานการณ์ ในลักษณะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจ และเลื่อมใสศรัทธาในประชาธิปไตย

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 30-42) ยังได้กำหนดบทบาทของครูในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน โดยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ 3 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช

2521 การเสริมสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา นั้นเป็นสิ่งที่โรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติ เพราะหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้โรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตยให้แก่เรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยการเมืองการปกครอง ซึ่งนอกจากการสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตยตามหลักสูตรแล้ว ครูสามารถส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยโดย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า “เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของครูและนักเรียนแล้วจะเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยคือการฝึกฝนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ด้วยวิธีการระดมความคิด”

2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ครูควรจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างการทำงานตามระบบประชาธิปไตยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527:121-123) ได้เสนอกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการทำงานในระบบประชาธิปไตยไว้ ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับ การปกครองตนเองของนักเรียน กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งตีพิมพ์ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ กิจกรรมปรับปรุงห้องเรียน กิจกรรมปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมบุคคลดีเด่น กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมศูนย์ข่าวสาร กิจกรรมจัดบ้านแสดงความคิดเห็น กิจกรรมผู้รับความคิดเห็นและกิจกรรมคุ้มบ้าน บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ก็คือการให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลกิจกรรมนั้น ๆ

3. การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ครูโรงเรียนประถมศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่ชุมชนมากที่สุด ครูจึงมีบทบาท

ในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ประชาชนในชุมชนได้โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนดังนี้

ในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ประชาชนในชุมชนได้โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนดังนี้

3.1 เป็นผู้นำท้องถิ่นในด้านการแนะนำให้เข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

3.2 สอดแทรกและเสริมสร้างให้นักเรียนรู้จักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3.2 สอนกลไกในการทำงานและระเบียบบริหารราชการให้นักเรียนได้รู้

3.4 จัดกิจกรรมเสริมแก่เยาวชนในท้องถิ่นและประชาชนในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3.5 เป็นที่ปรึกษาสภาตำบล

3.6 ช่วยประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานราชการ

3.7 จัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชุมชน และหาทางเสริมสร้างความ เป็นประชาธิปไตยให้แก่ ประชาชนในชุมชน โดยจัดกิจกรรมของโรงเรียนทั้งกิจกรรมการเรียน การสอน และกิจกรรมอื่น ๆ ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมของสังคมมากที่สุด

ครูทอง ชนบท (2534 : 12-13) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการสร้างเสริมและปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียนไว้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นผู้ให้การศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมในแง่ของวัฒนธรรมประเพณี ต่อนักเรียน ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นพลเมืองของประเทศต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ลักษณะ 3 ด้านของครู คือ

ด้านที่ 1 ตัวครู ครูจะต้องสร้างบุคลิกภาพของนักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตัว เองเสียก่อน และต้องทิ้งความคิดความเชื่อแบบอนุรักษนิยมหรือเผด็จการเสีย

ด้านที่ 2 การสอน บรรยากาศการเรียนการสอน ควรเป็นไปอย่างสบายที่สุด มี การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้สึก ว่าได้มีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างแท้จริง

ด้านที่ 3 การปกครอง ครูควรให้ผู้แทนนักเรียนมีส่วนร่วมพิจารณาวาง กฎระเบียบที่ใช้บังคับในโรงเรียนกับฝ่ายครูด้วย อันจะช่วยให้กฎระเบียบที่ออกมานั้นไม่แข็ง กระด้างจนทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัดหรือปฏิบัติไม่ได้

ประวิทย์ ไชยกุล (2532 : 9) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูต่อการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย ในโรงเรียนว่า เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตย บุคคลทั่วไปมักนึกถึงการเลือกตั้งหรือการหย่อนบัตรลงคะแนนเสียง ซึ่งในความหมายที่แท้จริงมิใช่เช่นนั้น การสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นการสร้างให้เด็กมีคุณธรรม มีวินัย จากพื้นฐานที่แสดงออกง่าย ๆ เช่น การฝึกให้เด็กรู้จักคำว่า สวัสดิ์ดี ชอบคุณ ชอบใจ ไม่เป็นไร ขอโทษ ให้ถูกกาลเทศะ ฝึกให้มีคุณธรรม ทางด้านจิตใจก็เท่ากับสร้างพื้นฐานประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ให้รู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ฝึกให้เด็กปฏิบัติจนเป็นนิสัยไม่ใช่บังคับ เมื่อสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ก็เป็นพื้นฐานประชาธิปไตยในอนาคต

เลียวนาร์ด เคนเวอร์ธี (Leonard S. Kenworthy ,1962 : 243) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนการเมืองการปกครองดังนี้

1. มีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ในชีวิตประจำวัน
2. ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ ระเบียบต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างมีเหตุผล
3. เตรียมความรู้ ท้องถิ่น จังหวัด และรัฐบาล เท่าที่เป็นไปได้
4. มีความรู้รัฐธรรมนูญ แต่ไม่เน้นอย่างละเอียด
5. มีความรู้เรื่องสิทธิและมีความรับผิดชอบ ในฐานะเป็นพลเมือง

ในระดับท้องถิ่น รัฐ รัฐบาลกลาง

6. พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม
7. มีความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการเลือกตั้ง รวมทั้งเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนของกระบวนการทั้งหมด
8. พัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในประเด็นข้อขัดแย้ง
9. พัฒนาทักษะ ในการทำงานกับกลุ่มเล็กในห้องเรียน โรงเรียน และสมาคม ที่เน้นประชาธิปไตยรวมทั้งฝึกการดำเนินการที่สอดคล้องกับรัฐสภา

บทบาทครูสังคมศึกษาในการสอนวิชาการเมืองการปกครองที่พบส่วนใหญ่เป็นบทบาทของครูที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นส่วนมาก และรองลงมาเป็นบุคคลิกภาพ และทัศนคติของครู ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยและเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลให้เยาวชนไทยเกิดการเรียนรู้เพื่อปรับพฤติกรรม ความคิด ค่านิยม ทัศนคติ ให้สอดคล้องกับการปกครองของประเทศ อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

บัญญัติ สมชอบ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวความคิดของครู สังคมศึกษาในการเสริมสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตย ในจังหวัดยโสธรผลการวิจัยพบว่าในเรื่องกระบวนการเรียนการสอนจะต้องกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะประชาธิปไตยไว้ล่วงหน้าในการสอนแต่ละครั้ง สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมประชาธิปไตย ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ลงมือกระทำและปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลัก นอกจากนี้ต้องให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตยและจัดตั้งสถานักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือชุมชนจัดขึ้นการวัดผลประเมินผลจะต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ แบบในการประเมิน

สมนึก มั่งน้อย (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของตนอยู่ในระดับดีทุกด้านคือ ด้านการรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตน การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ด้านการยอมรับและเคารพสิทธิและหน้าที่ของบุคคลด้าน การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ ปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรม ประชาธิปไตยในโรงเรียนที่แตกต่างกัน รับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับดีทุกด้านเช่นกัน

ยิ่ง ทศน์แก้ว (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรีผล การวิจัยพบว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมวันสำคัญ รองลงมาคือกิจกรรมนักเรียน และการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดน้อยที่สุดคือ กิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า วิธีการดำเนินการที่โรงเรียนส่วนมากใช้คือ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม และการให้กลุ่มร่วมกันวางแผน

สุนิสา เชาวน์เมธากิจ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตามการรับรู้ของนักเรียนในระบบโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในระบบโรงเรียนมีการรับรู้เรื่องแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพบว่า นักเรียนมีการรับรู้ด้านอุดมการณ์ประชาธิปไตย และด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย อยู่ในระดับที่ปานกลาง แต่นักเรียนมีการรับรู้ด้านรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยอยู่ในระดับดี

บังอร หงสะพัก (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจหรือมโนทัศน์ถูกต้องที่สุดทั้ง 5 ด้าน คือ ประชาธิปไตยและการปกครองระบอบประชาธิปไตย, ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย, ประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง, การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

มยุรี วิมลโสภณมิตติ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการเคารพในเหตุผลไม่ต่างกัน นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตย ในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การเคารพในเหตุผลและการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการนับถือเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วมและเคารพในเหตุผล สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยในด้านการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่าเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ที่รวบรวมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนการเมืองการปกครอง ซึ่งงานวิจัยส่วน

ใหญ่จะส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนการเมืองการปกครอง ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ครูสามารถนำมาปรับเป็นเนื้อหาของรัฐธรรมนุญ ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเมือง และการศึกษาในปัจจุบันในส่วนของนักเรียนพบว่านักเรียนได้มีความรู้พื้นฐานในการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและได้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี เคารพในเหตุผล และการปฏิบัติจริงในเรื่องกระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับสังคม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โรเบิร์ต ออริจิน กิลบอลท์ (Robert Origeine Guilbau H,1971 : 305A) วิจัยเรื่อง " A Comparison of Connecticut Middle Schools" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบการจัดโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียนในโรงเรียน 3 ระดับ คือ ระดับเกรด 6-7-8, และ 7-8-9 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของ ในระดับเกรดต่าง ๆ การร่วมกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ศึกษาขอบเขต ประเภท ตลอดจนความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม เช่น สถานักเรียน ชุมชนต่าง ๆ ว่ามีแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของผู้บริหารและนักเรียนเพียงใด โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ใน Connecticut Middle Schools จำนวน 400 คน และผู้บริหารโรงเรียน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า มีกิจกรรมเพียงสองประเภทที่นักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วม กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนมีไม่มากนัก ผลการเรียนของนักเรียนไม่ดีทำให้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย นักเรียน ในระดับเกรด 6-7-8 และ 7-8-9 มีความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนน้อยกว่า ระดับ เกรด 7-8 นักเรียนระดับเกรด 6-7-8 เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเห็นว่าสนุกและเพลิดเพลินมากกว่าระดับเกรดอื่น ๆ

เจมส์ เจสซี ปาล์มเมอร์ (James Jesse Palmer,1986 : 2182-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Trends in Content and Methodology in the Teaching Government in Secondary Schools in The United States,1930 to 1980." เพื่อศึกษาแนวโน้มของเนื้อหา และวิธีการสอนการเมืองการปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ 1930-1980 ถึงแม้ว่าการสอนการเมืองการปกครองในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาไปมาก แต่หลักสูตร และวิธีการได้รับการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ครูส่วนใหญ่ยังสอนเฉพาะข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันการปกครอง ระหว่างปี ค.ศ 1940-1950 ได้มุ่งสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีความรักชาติและฝึกให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ช่วงปี ค.ศ 1960-1970 ได้เน้นการสอนสังคมศึกษา แนวใหม่

โดนเน้นความคิดรวบยอด หลักการ การสอนแบบสืบสอบ โดยใช้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เรียนโดยประสบการณ์ตรง ช่วงปี ค.ศ 1970-1980 จุดประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา ได้เน้นการสอนเพื่อความเป็นพลเมืองดีนักเรียนจะได้รับการสอนทักษะในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และความเป็นพลเมืองดีของสังคม

ไมเคิล แฟรงค์ แอนเดอร์สัน (Michael Frank Anderson, 1997:3077) ได้วิจัยเรื่อง Teaching the United States Constitution : Multicultural Inclusion (citizenship,civics). ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรที่สำคัญ กลวิธีการสอนและค่านิยมที่ทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คำนึงถึงในการจัดการสอนรัฐธรรมนูญ สหรัฐอเมริกา การผสมผสานวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง ข้อมูลที่เก็บได้จากการสัมภาษณ์ ของผู้คนที่เกี่ยวข้องของทางวิชาการ 6 คน และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้การผสมผสานวัฒนธรรม วิธีการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวสรุปผลดังนี้คือ

1. การสอนเน้นประวัติศาสตร์อเมริกา, ประวัติรัฐธรรมนูญ เน้นการวิเคราะห์คุณภาพการสอนความเป็นพลเมืองดี
2. เนื่องจากอเมริกามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นพลเมืองดีต้องเน้นในเรื่องประวัติศาสตร์และเน้นการมีส่วนร่วมสนับสนุนที่สำคัญในเรื่องของการลงทุนในระบอบประชาธิปไตย คนที่เล่นในเรื่องการเมืองการปกครองต้องเน้นการถ่ายทอดที่เป็นสากล
3. รัฐธรรมนูญอเมริกาสามารถแก้ไขและปรับปรุงได้

บาร์บารา ลีวิก ซีเนสเทอริ (Barbara Levick,Segnatelli,1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Learning Citizenship: Intergenerational Socialization and The Role of the High School Civics Curriculum in Adolescent Efficacy. ศึกษาบทบาทสังคมประภิตทางการเมืองโดยผ่านการสอนความเป็นพลเมืองดีและบทบาทของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถของความเป็นพลเมืองดี ใช้ตัวอย่างประชากร 141 คู่ที่เป็นบิดามารดาและนักเรียนในโรงเรียนเคลนเบอร์รี่ รัฐแมริแลนด์ เป็นนักเรียน เกรด 9 ที่เรียนวิชาการเมืองการปกครองอเมริกาเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามวัดสมรรถภาพความเป็นพลเมืองดีซึ่งรัฐแมริแลนด์เป็นรัฐเดียวในสหรัฐอเมริกาที่ได้พัฒนาแบบสอบถามมาตรฐานแบบสำรวจทัศนคติของนักเรียนก่อนหลังการเรียนวิชาการเมืองการปกครองอเมริกัน แบบสำรวจกิจกรรมภายในครอบครัวที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ข้อค้นพบ พบว่า หลังจากที่นักเรียนได้เรียนวิชาการเมืองการปกครองอเมริกา นักเรียนมีความเข้าใจกระบวนการทางการเมืองเพิ่มขึ้นและอยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพสูง

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ พบว่าเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เนื้อหาของงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ โดยใช้วิธีการสอนที่ให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมเยาวชนให้มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองของประเทศ เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต และจากการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญส่วนใหญ่พบในประเทศสหรัฐอเมริกา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. นำเสนอข้อมูล

ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. การศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การนำรัฐธรรมนูญ ไปใช้ในการเรียนการสอน
2. ศึกษาหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2534) กระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540
3. ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญ ในประเด็น 9 ประเด็น ดังนี้คือ พระมหากษัตริย์ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย รัฐสภา ศาล การปกครองท้องถิ่น การปกครองไทย คณะรัฐมนตรี และกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน

1,995 คน (ข้อมูลจากฝ่ายแผนงานและโครงการ สำนักงานสภามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2540) โดยผู้วิจัยดำเนินการเลือกตัวอย่างประชากรตามขั้นตอนดังนี้

1. สํารวจประชากรครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสภามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่ามีจำนวน 1,995 คน นำมาหาตัวอย่างประชากร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling)
2. สุ่มโรงเรียนจากกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสภามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 กลุ่มโรงเรียนตามการแบ่งของกรมสภามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตามอัตราส่วน 2:3 จากจำนวนโรงเรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 118 โรงเรียน ได้ตัวอย่างประชากรโรงเรียนทั้งหมด 79 โรงเรียน (ภาคผนวก ค)
3. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ ยามาเน่ (Yamane, 1973:886) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 333 คน
4. สุ่มตัวอย่างประชากรครูสังคมศึกษา โรงเรียนละ 6 คน ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 79 โรงเรียนได้มีตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 474 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูลและตัวอย่างประชากรครู

กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร	จำนวน (โรงเรียน)	จำนวนโรงเรียนที่สุ่มได้ 2:3	ตัวอย่างประชากร
กลุ่มที่ 1	15	10	60
กลุ่มที่ 2	13	9	54
กลุ่มที่ 3	13	8	48
กลุ่มที่ 4	14	10	60
กลุ่มที่ 5	22	15	90
กลุ่มที่ 6	14	9	54
กลุ่มที่ 7	15	10	60
กลุ่มที่ 8	12	8	48
รวม	118	79	474

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 1 ชุด เพื่อการสำรวจการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ลักษณะแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบ (Check list) 10 ข้อ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การอบรมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญ การเข้าร่วมกิจกรรมประชาพิจารณ์ การไปเลือกตั้ง ความคิดเห็นว่าวิชาใดนำความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาใช้สอนได้ ระดับชั้นที่สอน

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับวิธีการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนวิชาสังคมศึกษา แบบสอบถามในตอนี่ 2 มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 2.1 เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) ของการใช้เนื้อหารัฐธรรมนูญ และเติมคำที่เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาที่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรงและสอดแทรก หัวข้อในบทเรียนที่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรงและสอดแทรก ประเด็นสำคัญในการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ การเตรียมการสอน

ตอนที่ 2.2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับการใช้วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญไปใช้สอน

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับเรื่องความต้องการความสนับสนุนในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอน และปัญหาอุปสรรคในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอน

2. นำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาความตรงของเนื้อหาโดยความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาแต่ละ ข้อความ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (ภาคผนวก ก) พิจารณา ตรวจสอบ ในหัวข้อคำถาม ผลปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นให้ปรับปรุง วิธีการตั้งคำถาม การใช้ภาษา เพื่อให้ถูกต้องตรงตามประเด็นของเนื้อหาในคำถามโดยยึดเกณฑ์จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน จาก 3 ท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ กับครูสังคมศึกษา ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร (ภาคผนวก ข)

4 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับตัวอย่างประชากร

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. นำจดหมายขอความร่วมมือจากคณบดีคณะครุศาสตร์ ถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษา เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานครเพื่อขออนุญาตให้ทำการสำรวจข้อมูลจากครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ไปยัง ครูสังคมศึกษา จำนวน 79 โรงเรียน โดยส่งให้ครูสังคมศึกษาโรงเรียนละ 6 คน ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 คน คือครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,2,3 มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 คน คือครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4,5,6 และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเก็บด้วยตนเองและส่งกลับทางไปรษณีย์
3. ผลการรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามส่งไปจำนวน 474 ฉบับได้รับกลับมา 474 คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ จำนวน 450 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95 ไม่สมบูรณ์ 24 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5

วิเคราะห์ข้อมูล

มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับวิธีการนำรัฐธรรมนูญมาใช้ใน การเรียนการสอนสังคมศึกษาในประเด็นหลัก 9 ประเด็น พระมหากษัตริย์ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย รัฐสภา ศาล การปกครองท้องถิ่น การปกครองไทย คณะรัฐมนตรี กฎหมายรัฐธรรมนูญ
 - ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด
(Open ended question)

ผู้วิจัยนำมาแจกแจงความถี่คำตอบ แล้ววิเคราะห์เป็นร้อยละ นำเสนอข้อมูล
ในรูปตาราง โดยใช้สูตร

$$\text{สูตร หาค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}}$$

นำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่วิเคราะห์หาค่าสถิติ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูล
ปลายเปิดนำเสนอในรูปความเรียงตามลำดับความถี่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาและเพื่อศึกษาการเลือกใช้วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูล จากครูสังคมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 การนำเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การนำเสนอการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอน
- ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบายดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพของครู
สังคมศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=450)			คิดเป็นร้อยละ
	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	
1. เพศ				
ชาย	53	71	124	27.6
หญิง	173	153	326	72.4
2. อายุ				
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	-	-
20-29 ปี	25	20	45	10.0
30-39 ปี	50	40	90	20.0
40-49 ปี	115	100	215	47.8
50 ปีขึ้นไป	45	55	100	22.2
3. วุฒิการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	11	21	4.7
ปริญญาตรี	159	150	309	68.7
ปริญญาโท	28	54	82	20.0
สูงกว่าปริญญาโท	10	28	38	6.7
4. ประสบการณ์ในการสอน				
น้อยกว่า 5 ปี	63	88	151	33.6
มากกว่า 5 ปี	140	199	339	75.3

ตารางที่ 2 (ต่อ 2) จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพของครู
สังคมศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=450)			คิดเป็นร้อยละ
	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	
5. <u>ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ</u>				
ดีมาก	22	24	46	10.2
ดี	51	50	101	22.4
พอสมควร	98	104	202	44.9
น้อย	51	50	101	22.4
6. <u>เคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ</u>				
ไม่เคย	152	144	296	65.8
เคย	93	61	154	34.2
<u>ได้แก่เรื่อง</u>				
รัฐธรรมนูญ	47	25	72	16.0
การเลือกตั้ง	30	24	54	12.0
การศึกษา	7	4	11	2.4
ประชาธิปไตย	7	1	8	1.8
กฎหมาย	4	2	6	1.3
การเมืองการปกครองไทย	1	2	3	0.7
<u>หน่วยงาน ได้แก่</u>				
โรงเรียนมัธยมศึกษา	23	25	48	10.7
ภาครัฐบาล	32	11	43	9.6
สถาบันอุดมศึกษา	20	15	35	7.8
สมาคม	20	2	22	4.9
กรุงเทพมหานคร	-	4	4	0.9
ภาคเอกชน	1	1	2	0.4

ตารางที่ 2 (ต่อ 3) จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพของครู
สังคมศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=450)			คิดเป็นร้อยละ
	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	
7. <u>การเข้าร่วมประชาพิจารณ์</u>				
เคย	68	87	155	34.4
ไม่เคย	47	148	295	65.6
8. <u>การไปเลือกตั้ง</u>				
ทุกครั้ง	148	181	329	73.1
ไม่ทุกครั้ง	63	58	121	26.9
9. <u>การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอน</u>				
ทุกวิชา	91	86	177	39.3
ภาษาไทย	64	40	104	23.1
ภาษาอังกฤษ	37	29	66	14.7
วิทยาศาสตร์	12	15	27	6.0
คณิตศาสตร์	12	11	23	5.1
ธุรกิจ	6	5	11	2.4
ศิลปะ	3	6	9	2.0
พลานามัย	3	5	8	1.8
แนะแนว	2	5	7	1.6
กิจกรรม	4	2	6	1.3
คหกรรม	4	-	4	1.1
เกษตรกรรม	2	-	2	0.9
10. <u>ระดับชั้นที่สอน</u>				
มัธยมศึกษาตอนต้น	165	90	255	56.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	51	176	227	50.4

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึง จำนวนตัวอย่างประชากรมีจำนวน 450 คน คิดเป็น ร้อยละ 95 แยกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจะเห็นได้ว่า ตัวอย่างประชากรเป็น หญิง 326 คน คิดเป็นร้อยละ 72.4 เป็นชาย 124 คนคิดเป็นร้อยละ 27.6 แยกตามอายุมีอายุ 40-49 ปี มากที่สุดคือ 215 คนคิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมาคืออายุ 50 ปีขึ้นไป 100 คนคิด เป็นร้อยละ 22.2 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุดคือ 309 คนคิดเป็นร้อยละ 68.7 รองลง มาปริญญาโท 92 คนคิดเป็นร้อยละ 20.0 ประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปีมากที่สุด 339 คนคิดเป็นร้อยละ 75.3 รองลงมาต่ำกว่า 5 ปี 151 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 มีความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญพอสมควรมากที่สุด 202 คนคิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมาดี 101 คนคิดเป็น ร้อยละ 22.4 และ น้อย 101 คนคิดเป็นร้อยละ 22.4 เคยอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ 154 คนคิดเป็นร้อยละ 34.2 ได้แก่เรื่องรัฐธรรมนูญมากที่สุด 72 คนคิดเป็นร้อยละ 16.0 รอง ลงมาการเลือกตั้งจำนวน 54 คนคิดเป็นร้อยละ 12.0 จำนวนครูไปอบรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มากที่สุด 48 คนคิดเป็นร้อยละ 10.7 รองลงมาภาคีรัฐบาลจำนวน 43 คนคิดเป็นร้อยละ 9.6 ไปเลือกตั้งทุกครั้งมากที่สุด 329 คนคิดเป็นร้อยละ 73.1 การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนครู สังคมศึกษาจำนวน 177 คนคิดเป็นร้อยละ 39.3 มีความเห็นว่าสามารถนำรัฐธรรมนูญมาใช้ สอนได้ทุกวิชาและรองลงมาสามารถใช้สอนใน วิชาภาษาไทย 104 คนคิดเป็นร้อยละ 23.1 และวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 66 คนคิดเป็นร้อยละ 14.7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

เนื้อหา	จำนวน (n=450)			
	ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	คิดเป็นร้อยละ
หน้าที่ของชนชาวไทย	177	185	362	80.4
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	176	185	361	80.2
พระมหากษัตริย์	178	182	360	80.0
รัฐสภา	167	181	353	78.4
คณะรัฐมนตรี	159	138	342	76.0
การปกครองไทย	164	176	340	75.6
การปกครองท้องถิ่น	156	175	335	74.4
กฎหมายรัฐธรรมนูญ	160	169	325	72.2
ศาล	152	171	323	71.8

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนทุกเนื้อหา 3 ลำดับแรกคือ เนื้อหาเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยใช้สอน 362 คนคิดเป็นร้อยละ 80.4 เนื้อหาเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยใช้สอน 361 คนคิดเป็นร้อยละ 80.2 เนื้อหาเรื่องพระมหากษัตริย์ใช้สอน 360 คนคิดเป็นร้อยละ 80.0

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในวิชาสังคมศึกษาโดยตรง และสอดแทรก

ชื่อวิชา	จำนวน	ร้อยละ
วิชาที่ใช้สอนโดยตรง		
ส 402 สังคมศึกษา	167	137.1
ส 306 ประเทศของเรา 4	155	34.4
ส 043 กฎหมายน่ารู้	121	26.9
ส 204 ประเทศของเรา 3	100	22.2
ส 017 กฎหมายน่ารู้	82	18.2
ส 605 สังคมศึกษา	78	17.3
ส 102 ประเทศของเรา 2	74	16.4
ส 031 การปกครองไทย	43	9.6
ส 401 สังคมศึกษา	36	8.0
ส 101 ประเทศของเรา	31	6.9
ส 305 โลกของเรา	26	5.8
ส 0210 ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย	13	2.9
ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	11	2.4
ส 071 จริยธรรมบุคคล	10	2.2
ส 203 ทวีปของเรา	10	2.2
ส 0213 ประวัติศาสตร์ไทย	9	2.0
ส 026 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	6	1.3
ส 027 ประวัตินักคิดที่สำคัญในโลก	6	1.3
ส 011 ภูมิศาสตร์กายภาค	6	1.3
ส 504 สังคมศึกษา	4	0.9
ส 019 พระพุทธศาสนา	3	0.7
ส 021 ชีวิตและงานบุคคลตัวอย่าง	3	0.7
ส 082 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	3	0.7
ส 0410 พระพุทธศาสนา	2	0.4

ตารางที่ 4 (ต่อ 2) จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในวิชาสังคมศึกษาโดยตรงและสอดแทรก

ชื่อวิชา	จำนวน	ร้อยละ
วิชาที่สอนสอดแทรก		
ส 605 สังคมศึกษา	66	14.7
ส 306 ประเทศของเรา 4	53	11.8
ส 204 ประเทศของเรา 3	33	7.3
ส 504 สังคมศึกษา	31	6.9
ส 305 โลกของเรา	28	6.2
ส 102 ประเทศของเรา 2	27	6.0
ส 071 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้	26	5.8
ส 101 ประเทศของเรา	22	4.9
ส 082 ประชากรกับคุณภาพชีวิต	17	3.8
ส 503 สังคมศึกษา	15	3.3
ส 402 สังคมศึกษา	13	2.9
ส 031 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป	11	2.4
ส 012 ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ	11	2.4
ส 0112 พระพุทธศาสนา	11	2.2
ส 018 พลังงานกับสิ่งแวดล้อม	10	2.2
ส 027 โลกในยุคปัจจุบัน	10	1.6
ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	7	1.6
ส 043 กฎหมายน่ารู้	7	1.6
ส 203 ทวีปของเรา	5	1.1
ส 0411 พระพุทธศาสนา	4	0.9
ส 041 ศาสนาสากล	4	0.9
ส 204 ประเทศของเรา 3	3	0.7
ส 606 สังคมศึกษา	3	0.7
ส 0210 ประวัติศาสตร์ไทย	3	0.4
ส 011 ภูมิศาสตร์กายภาพ	2	0.4
ส 026 ประวัติศาสตร์อเมริกา	2	0.4

ตารางที่ 4 (ต่อ 3) จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคัมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในวิชาสังคัมศึกษาโดยตรงและสอดแทรก

ชื่อวิชา	จำนวน	ร้อยละ
ส 0110 พระพุทธศาสนา	2	0.4
ส 022 ประวัติศาสตร์ทั่วไป	2	0.4
ส 032 การปกครองท้องถิ่นของไทย	2	0.4
ส 048 พระพุทธศาสนา	1	0.2
ส 081 พลังงานและสิ่งแวดล้อม	1	0.2
ส 0113 พระพุทธศาสนา	1	0.2
ส 021 หลักฐานทางประวัติศาสตร์	1	0.2

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรง 5 อันดับแรกคือวิชา ส 402 สังคัมศึกษา 167 คนคิดเป็นร้อยละ 137.1 ส 306 ประเทศของเรา 4 155 คนคิดเป็นร้อยละ 34.4 ส 043 กฎหมายน่ารู้ 121 คนคิดเป็นร้อยละ 26.9 ส 204 ประเทศของเรา 3 100 คนคิดเป็นร้อยละ 22.2 ส 017 กฎหมายน่ารู้ 82 คนคิดเป็นร้อยละ 18.2 วิชาที่ใช้สอนสอดแทรก ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่สอนวิชา 5 อันดับแรก คือ วิชา ส 605 สังคัมศึกษา 66 คนคิดเป็นร้อยละ 14.7 ส 306 ประเทศของเรา 4 53 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 ส 204 ประเทศของเรา 3 33 คนคิดเป็นร้อยละ 7.3 ส 504 สังคัมศึกษา 31 คนคิดเป็นร้อยละ 6.9 ส 305 โลกของเรา 28 คนคิดเป็นร้อยละ 6.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคัมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนในหัวข้อในบทเรียนโดยตรงและสอดแทรก

หัวข้อในบทเรียน	เนื้อหา-รัฐธรรมนูญ										รวม	ร้อยละ
	พระมหากษัตริย์	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หน้าที่ของชนชาวไทย	รัฐสภา	ศาล	การปกครองท้องถิ่น	การปกครองไทย	คณะรัฐมนตรี	กฎหมายรัฐธรรมนูญ			
สอนโดยตรง												
โครงสร้างของการปกครองไทย	2	16	10	14	20	24	12	17	7	120	27.0	
ประชาธิปไตย	2	8	3	12	4	7	4	12	4	56	12.4	
กฎหมายที่ประชาชนนำรู้	1	4	1	-	-	-	2	-	-	39	8.7	
หน้าที่ของประชาชนชาวไทย	-	4	2	1	1	2	2	-	-	35	7.8	
สิทธิเสรีภาพ	2	27	2	-	-	-	-	-	-	31	6.9	
รัฐธรรมนูญ	4	2	2	4	3	2	2	4	8	31	6.9	
สถาบันพระมหากษัตริย์	16	-	1	4	2	-	-	2	1	26	5.8	
วิวัฒนาการทางการเมือง	4	6	1	-	4	-	2	6	-	23	5.1	
การเลือกตั้ง	-	8	2	1	-	2	-	-	-	13	2.9	

ตารางที่ 5 (ต่อ 3) จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนในหัวข้อในบทเรียนโดยตรงและสอดแทรก

หัวข้อในบทเรียน	เนื้อหา-รัฐธรรมนูญ										รวม	ร้อยละ
	พระมหากษัตริย์	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หน้าที่ของชนชาวไทย	รัฐสภา	ศาล	การปกครองท้องถิ่น	การปกครองไทย	คณะรัฐมนตรี	กฎหมายรัฐธรรมนูญ			
สอนสอดแทรก												
การปกครอง	4	7	1	4	4	4	6	6	3	39	8.7	
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	6	-	-	11	1	10	1	2	2	33	7.3	
บทบาทหน้าที่	3	6	5	-	-	2	-	2	-	18	4.0	
สิทธิและเสรีภาพ	-	9	-	1	1	-	-	-	3	14	3.1	
การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	-	-	4	1	2	2	-	2	2	13	2.9	
ระบบประชาธิปไตย	1	-	1	4	1	-	1	1	-	9	2.0	
หลักธรรมของพระมหากษัตริย์	2	-	-	-	-	2	2	-	2	8	1.8	
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย	-	2	-	1	-	2	-	2	-	7	1.1	
การเมืองการปกครอง	-	1	-	-	-	-	2	2	-	5	1.1	

ตารางที่ 5 (ต่อ 4)

จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมนตรีที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนในหัวข้อในบทเรียนโดยตรงและสอดแทรก

หัวข้อในบทเรียน	เนื้อหา-รัฐธรรมนูญ										รวม	ร้อยละ
	พระมหากษัตริย์	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หน้าที่ของชนชาวไทย	รัฐสภา	ศาล	การปกครองท้องถิ่น	การปกครองไทย	คณะรัฐมนตรี	กฎหมายรัฐธรรมนูญ			
การปกครองสมัยสุโขทัย	1	-	-	1	2	-	2	-	-	6	1.3	
การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 3		-	-	-	-	2	-	-	-	5	1.1	
การปกครองสมัยอยุธยา	-	-	-	-	-	2	2	-	-	4	0.9	
การปกครองประเทศต่าง ๆ	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2	0.4	

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรงในหัวข้อในบทเรียน 5 อันดับแรกคือ เรื่อง โครงสร้างของการปกครอง 120 คนคิดเป็นร้อยละ 27.0 ประชาธิปไตย 56 คนคิดเป็นร้อยละ 12.4 กฎหมายที่ประชาชนน่ารู้ 39 คนคิดเป็นร้อยละ 8.7 หน้าที่ของประชาชนชาวไทย 35 คนคิดเป็นร้อยละ 7.8 สิทธิเสรีภาพ 31 คนคิดเป็นร้อยละ 6.9 สอดแทรกเนื้อหารัฐธรรมนูญในหัวข้อในบทเรียน 5 อันดับแรกคือเรื่อง การปกครอง 39 คนคิดเป็นร้อยละ 8.7 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 33 คนคิดเป็นร้อยละ 7.3 บทบาทและหน้าที่ 18 คนคิดเป็นร้อยละ 4.0 สิทธิและเสรีภาพ 14 คนคิดเป็นร้อยละ 3.1 การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่เน้นประเด็นสำคัญในการสอนเนื้อหา
รัฐธรรมนูญ

ลำดับที่	ประเด็นสำคัญ	จำนวน			ร้อยละ
		ม.ต้น	ม.ปลายรวม		
1.	ความสำคัญของความหมายของรัฐธรรมนูญ	25	95	120	26.7
2.	หน้าที่และสิทธิเสรีภาพของประชาชน	39	43	82	18.2
3.	ความรู้ความเข้าใจในระบบการปกครอง	26	24	50	11.1
4.	การเลือกตั้ง	11	27	38	8.4
5.	การปกครองท้องถิ่น	5	6	11	2.4
6.	สถาบันพระมหากษัตริย์	4	5	9	2.0

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้เน้นประเด็นสำคัญ 3 ลำดับแรกคือ ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ครูสังคมศึกษาจำนวน 120 คนคิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาหน้าที่และสิทธิเสรีภาพของประชาชน จำนวน 82 คนคิดเป็นร้อยละ 18.2 และความรู้ความเข้าใจในระบบการปกครอง จำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 11.1

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่มีวิธีการเตรียมการสอนเนื้อหา
รัฐธรรมนูญ ในรูปแบบต่าง ๆ

ลำดับที่	การเตรียมตัวสอน	จำนวน			ร้อยละ
		ม.ต้น	ม.ปลาย	รวม	
1.	ศึกษารัฐธรรมนูญด้วยตนเอง	69	39	108	24.0
2.	ติดตามข่าว	34	15	49	10.9
3.	เตรียมเนื้อหาและอุปกรณ์	30	9	39	8.7
4.	รับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ	11	6	17	3.8
5.	เตรียมจัดทำแผนการสอนแต่ละบท	5	10	15	3.3
6.	เตรียมแบบทดสอบเอกสารเอกสารใบงาน ใบความรู้	9	4	13	2.9
7.	กำหนดกิจกรรมตามเนื้อหา	6	5	11	2.4
8.	การใช้หลักสูตร แบบเรียน	5	6	11	2.4

ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้เตรียมการสอนเรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรกดังนี้ คือ ศึกษารัฐธรรมนูญด้วยตนเอง จำนวน 108 คนคิดเป็นร้อยละ 24 ติดตามข่าว จำนวน 49 คน ร้อยละ 10.9 เตรียมเนื้อหาและอุปกรณ์จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2.2 การใช้วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและเสริมหลักสูตร

ตารางที่ 8 จำนวนและค่าร้อยละครูสังคมศึกษาที่ใช้วิธีสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ ในห้องเรียน

เนื้อหา	การเรียนการสอนในห้องเรียน																	
	อภิปราย		บรรยาย		กรณีศึกษา		การแก้ปัญหา		บทบาทสมมติ		เชิญวิทยากร		สืบสอบ		สถานการณ์จำลอง		โครงการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พระมหากษัตริย์	116	25.8	136	30.2	32	7.1	14	3.1	42	9.3	4	0.9	6	1.3	4	0.9	6	1.3
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	108	24.0	82	18.2	40	8.9	34	7.6	36	8.0	6	1.3	-	0.0	14	3.1	2	0.4
หน้าที่ของชนชาวไทย	96	21.3	82	18.2	44	9.8	18	4.0	64	12.2	8	1.8	8	1.8	40	8.9	2	0.4
รัฐสภา	48	10.7	130	28.9	28	6.2	8	1.8	17	3.8	18	4.0	4	0.9	18	4.0	6	1.3
ศาล	42	9.3	118	26.2	26	5.8	8	1.8	12	2.6	22	4.9	4	0.9	16	3.6	2	0.4
การปกครองท้องถิ่น	70	15.6	90	20.0	24	5.3	18	4.0	18	4.0	14	3.1	4	0.9	12	2.7	6	1.3
การปกครองไทย	98	21.8	74	16.4	30	6.7	10	2.2	18	4.0	18	4.0	10	2.2	12	2.7	6	1.3
คณะรัฐมนตรี	64	14.2	104	23.1	24	5.3	20	4.4	22	4.9	14	3.1	6	1.3	12	2.7	2	0.4
กฎหมายรัฐธรรมนูญ	76	16.9	102	22.7	20	4.4	24	5.3	14	3.1	30	6.7	6	1.3	6	1.3	0	0.0

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ในห้องเรียนดังนี้

1. เนื้อหาเรื่องพระมหากษัตริย์ ครูสังคมศึกษาใช้การบรรยาย 136 คน
คิดเป็นร้อยละ 30.0
2. เนื้อหาเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยครูสังคมศึกษาใช้อภิปราย 108 คน
คิดเป็นร้อยละ 24.0
3. เนื้อหาเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยครูสังคมศึกษาใช้การอภิปราย 96 คน
คิดเป็นร้อยละ 21.0
4. เนื้อหาเรื่องรัฐสภาครูสังคมศึกษาใช้การบรรยาย 130 คน
คิดเป็นร้อยละ 28.9
5. เนื้อหาเรื่องศาลครูสังคมศึกษาใช้การบรรยาย 118 คน
คิดเป็นร้อยละ 26.2
6. เนื้อหาเรื่องการปกครองท้องถิ่นครูสังคมศึกษาใช้ การบรรยาย 90 คน
คิดเป็นร้อยละ 20.0
7. เนื้อหาเรื่องการปกครองไทยครูสังคมศึกษาใช้การอภิปราย 98 คน
คิดเป็นร้อยละ 21.0
8. เนื้อหาเรื่องคณะรัฐมนตรี ครูสังคมศึกษาใช้การบรรยาย 104 คน
คิดเป็นร้อยละ 23.0
9. เนื้อหาเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญครูสังคมศึกษาใช้การบรรยาย 102 คน
คิดเป็นร้อยละ 22.0

สรุปว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย อภิปรายและกรณีศึกษาเป็นวิธีสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในห้องเรียนมากที่สุด

ตารางที่ 9 จำนวนและค่าร้อยละครูสังคมศึกษาที่ใช้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แบบต่าง ๆ

เนื้อหา	กิจกรรมเสริมหลักสูตร									
	กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ		ทัศนศึกษา		ประกวดบทความ		แข่งขันตอบปัญหา		การจัดนิทรรศการ	
	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	จำนวน/ร้อยละ	
พระมหากษัตริย์	26	5.8	10	2.2	34	7.6	28	6.2	88	19.6
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	32	7.1	8	1.8	8	1.8	36	8.0	26	5.8
หน้าที่ของชนชาวไทย	38	8.4	6	1.3	6	1.3	28	6.2	28	6.2
รัฐสภา	16	3.6	44	9.8	5	1.1	46	10.2	32	7.1
ศาล	12	2.7	28	6.2	2	0.4	32	7.1	26	5.8
การปกครองท้องถิ่น	14	3.1	10	2.2	2	0.4	32	7.1	28	6.2
การปกครองไทย	22	4.9	4	0.9	4	0.9	30	6.7	40	8.9
คณะรัฐมนตรี	12	2.7	4	0.9	2	0.4	32	7.1	32	7.1
กฎหมายรัฐธรรมนูญ	12	2.7	2	0.4	6	1.3	48	10.7	46	10.2

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรดังนี้

1. เนื้อหาเรื่องพระมหากษัตริย์ครูสังคมนตรีศึกษาใช้ ครอบคลุมบทความ 34 คน
คิดเป็นร้อยละ 7.6
2. เนื้อหาเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบ
ปัญหา
36 คนคิดเป็นร้อยละ 8.0
3. เนื้อหาเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยครูสังคมนตรีศึกษาใช้กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ 38 คน
คิดเป็นร้อยละ 8.0
4. เนื้อหาเรื่องรัฐสภาครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบปัญหา 46 คน
คิดเป็นร้อยละ 10.2
5. เนื้อหาเรื่องศาลครูสังคมนตรีศึกษาใช้ การแข่งขันตอบปัญหา 32 คน
คิดเป็นร้อยละ 7.1
6. เนื้อหาเรื่องการปกครองท้องถิ่นครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบปัญหา 32 คน
คิดเป็นร้อยละ 7.1
7. เนื้อหาเรื่องการปกครองไทยครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบปัญหา 30 คน
คิดเป็นร้อยละ 6.0
8. เนื้อหาเรื่องคณะรัฐมนตรี ครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบปัญหา 32 คน
คิดเป็นร้อยละ 7.1 การจัดนิทรรศการ 32
9. เนื้อหาเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญครูสังคมนตรีศึกษาใช้การแข่งขันตอบปัญหา 48 คน
คิดเป็นร้อยละ 10.0

สรุปว่าและครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่ใช้การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ กิจ
กรรมรณรงค์ ต่าง ๆ เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด

1. จำนวนครูสังคมศึกษาที่ต้องการ การที่สนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนเรื่องรัฐธรรมนูญมีประสิทธิภาพโดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้

1. การให้ความรู้กฎหมายเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ (86 คน)
2. การผลิตสื่อที่น่าสนใจ (63 คน)
3. การเชิญวิทยากรมาอภิปรายและบรรยาย (61 คน)
4. เอกสารประกอบการเรียนการสอน (46 คน)
5. การอบรมการพัฒนาการเรียนการสอน (10 คน)
6. ให้มีการจัดทัศนศึกษารัฐสภา (3 คน)
7. ความรู้ในข้อปฏิบัติการเป็นนักประชาธิปไตยที่ดีและถูกต้อง (2 คน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. จำนวนของครูสังคมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนโดยเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้

1. ขาดความร่วมมือ,อุปกรณ์ ,สื่อ, แหล่งความรู้ในวันหยุด (45 คน)
2. นักเรียนสนใจน้อย (41 คน)
3. เป็นเรื่องเข้าใจยากทั้งครูและนักเรียน (28 คน)
4. ยังไม่มีความรู้เพียงพอและเอกสาร (23 คน)
5. ตีความหมายไม่ถูก (7 คน)
6. วิธีการถ่ายทอดให้นักเรียน เข้าใจยากมาก (6 คน)
7. สอนสอดแทรกได้เฉพาะบางเรื่อง (6 คน)
8. ไม่มีเวลา (5 คน)
9. ข้อมูลคลาดเคลื่อนไม่ละเอียด (4 คน)
10. ขาดหนังสือ คู่มือ (4 คน)
11. ขนาดตัวอักษรหนังสือรัฐธรรมนูญเล็กมาก (4 คน)
12. เอกสารไม่น่าสนใจ (2 คน)
13. หลักสูตร วิชา ส 204 มีเนื้อหามากเกินไป (2 คน)
14. ภาควิชาปฏิบัติของรัฐผิดจากเนื้อหาในโรงเรียน (2 คน)
15. นักเรียนเรียนอ่อน (2 คน)

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาและศึกษากการเลือกใช้วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 474 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยเอกสาร หนังสือ บทความ โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องความตรงเชิงเนื้อหา ในคำถามแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) และปลายเปิดบางส่วน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในด้านวิธีการใช้เนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ วิธีการเตรียมตัวเกี่ยวกับการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญและการใช้วิธีสอนและการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด ในด้านการต้องการความสนับสนุนในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา และด้านปัญหาและอุปสรรคในการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอน

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับตัวอย่างประชากร ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 474 ชุด เป็นฉบับสมบูรณ์ 450 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา เป็นค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์คำถามปลายเปิด ด้วยคำร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากำหนดเนื้อหาหลักสูตรรวมศูนย์แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีข้อสรุปดังนี้

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหาหลักสูตรรวมศูนย์เรียงตามลำดับ 3 อันดับแรก คือ เรื่องหน้าที่ของชนชาวไทย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ ครูสังคมศึกษาสอนโดยเน้นประเด็นสำคัญเรื่อง ความสำคัญความหมายรัฐธรรมนูญ หน้าที่และสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ ความรู้ความเข้าใจระบบการปกครอง และครูสังคมศึกษาเตรียมการสอนด้วย การศึกษารัฐธรรมนูญด้วยตนเอง ติดตามข่าว เตรียมเนื้อหาและอุปกรณ์การสอนพร้อมกัน

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหาหลักสูตรรวมศูนย์ โดยตรงในวิชา ส 402 สังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 ส 043 กฎหมายน่ารู้ ในหัวข้อบทเรียนเรื่อง โครงสร้างของการปกครอง ประชาธิปไตย กฎหมายที่ประชาชนน่ารู้ และสอนสอดแทรกใน วิชา ส 605 สังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 ส 204 ประเทศของเรา 3 ในหัวข้อบทเรียนเรื่อง การปกครอง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทบาทและหน้าที่

2. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมและวิธีสอนในห้องเรียนคือ การบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้ การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการศึกษากำหนดเนื้อหาหลักสูตรรวมศูนย์แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนเนื้อหาหลักสูตรรวมศูนย์เรียงตามลำดับ 3 อันดับแรก คือ เรื่องหน้าที่ของชนชาวไทย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าเนื้อหาเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยเป็นเรื่องที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยนั้นจำเป็น

อย่างยิ่งที่ผู้สอนควรให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องการใช้สิทธิตามบทบาทหน้าที่อย่างมีขอบเขต ส่วนในเนื้อหาเรื่องพระมหากษัตริย์ นั้นเนื่องจากรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนต้องเรียนรู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อีกทั้งเนื้อหาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนในวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นเนื้อหา ในทางสังคมศาสตร์ในวิชารัฐศาสตร์ และกฎหมาย ดังที่ กรมวิชาการ(2541:1) ได้ให้ความสำคัญกับการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ ด้านประชาธิปไตยของเยาวชนและพลเมืองทุกคน อีกทั้งความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ปรัชญา เวสารัชช (2537:282) ได้วิเคราะห์ว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษาในประเทศต่าง ๆ เช่น เยอรมนี อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ไทย และประเทศอื่น ๆ มีจุดเน้นให้บุคคลเป็นพลเมืองดี ซึ่งการมีคุณลักษณะดังกล่าวจะต้องมีการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ ให้ความรู้แก่นักเรียน เนื้อหาดังกล่าวควรประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและสถาบันการปกครองของประเทศ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเจตคติ และการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวเป็นเนื้อหาเพื่อสนับสนุนเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีกษัตริย์เป็นประมุข ดังที่สาโรช บัวศรี (2514) มีความเห็นว่าจะเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสอนเรื่องประชาธิปไตยให้นักเรียน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนที่เตี้ยๆ ภารกิจเบื้องต้นของโรงเรียนจะต้องนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไปใช้เป็นเนื้อหาในกระบวนการเรียนการสอนมีระบบการวัดและประเมินความรู้เกี่ยวกับ ระบบการเมืองการปกครองดังจุดประสงค์ซึ่งระบุไว้ว่า "ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย เติบโตขึ้นสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" (กรมวิชาการ, 2533:1-2,47,61) และตรงกับจุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (กรมวิชาการ, 2541 : 73-80)

ในด้านประเด็นสำคัญที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่นำมาสอน พบว่าครูส่วนใหญ่สอนเรื่องความสำคัญและความหมายของรัฐธรรมนูญ หน้าที่และสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความรู้ความเข้าใจระบบการปกครอง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าประเด็นดังกล่าวทำให้ทราบว่าครูสังคมศึกษา

เป็นผู้ติดตามข่าวการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นบทบาทที่ดีและประเด็นดังกล่าวล้วนแต่เป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับที่(กรมวิชาการ,2533:47,61)ได้ระบุคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โครงสร้างการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ กฎหมายการเลือกตั้ง เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น การสอนของครูสังคมศึกษาที่เน้นประเด็นความรู้ความเข้าใจรัฐธรรมนูญ ซึ่งสอดคล้องกับ มารี เคลียร์ (Marie, Cleary, 1996 :171)ที่ได้เสนอแนวคิดว่าการสอนรัฐธรรมนูญนั้นต้องให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และตระหนักถึงแก่นแท้ของรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง เจ เจ แพททริก (J.J. Patrick,1991) ได้เน้นว่าการเสนอหลักแนวคิดสำคัญและประเด็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบ จะเป็นประเด็นสำคัญในการสอนเรื่องรัฐธรรมนูญ

ในด้านการเตรียมการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญของครูสังคมศึกษาพบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ศึกษารัฐธรรมนูญด้วยตนเอง ติดตามข่าว เตรียมเนื้อหาและอุปกรณ์การสอน พร้อมกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าในขั้นตอนการเตรียมการศึกษาดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพซึ่งสะท้อนได้จากผลการเรียนของนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ(2541 : 39-73)ได้ให้แนวทางในการเตรียมการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญในคู่มือการเรียนการสอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยระดับมัธยมศึกษา ไว้ว่า การสอนจะต้องศึกษาในรายละเอียดของเนื้อหาในมาตราทุกมาตราเสียก่อน เพื่อให้เกิดทำความเข้าใจ ความเข้าใจในสาระสำคัญของแต่ละมาตราว่าจะต้องนำเรื่องใดในมาตราใดไปสอนบ้าง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรเสียก่อนแล้วจึงจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาสาระในแต่ละมาตรา ว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติม หรือนำไปปฏิบัติได้จริง โดยพิจารณาเลือกเนื้อหาในมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญที่ผู้เรียนในแต่ละระดับต้องรู้ ประกอบการพิจารณาว่าเรื่องใดที่ผู้เรียนในระดับ มัธยมศึกษา ต้องรู้เท่าที่จำเป็น อันนำไปสู่การปฏิบัติวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตเนื้อหาสาระของหลักสูตร วัย วุฒิภาวะ

ในด้านการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญโดยตรงและสอนสอดแทรก พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนโดยตรงในวิชา ส 402 สังคมศึกษา ส 306 ประเทศของเรา 4 และ ส 043 กฎหมายน่ารู้ ในหัวข้อในบทเรียนเรื่อง โครงสร้างของการปกครอง ประชาธิปไตย และกฎหมายที่ประชาชนน่ารู้ สอนสอดแทรกคือ วิชา ส 605 สังคมศึกษา ส 306ประเทศของเรา 4 และ ส 204 ประเทศของเรา 3 ในหัวข้อในบทเรียนเรื่อง การปกครอง หลักธรรมทางพระพุทธ

ศาสนา และบทบาทและหน้าที่ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเอื้อต่อการสอน โดยตรงและสอดแทรก เพราะเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็น พลเมืองดีของประเทศ เพราะฉะนั้นการจะเป็นพลเมืองดีที่ดีของประเทศไทยได้นั้นคนในประเทศ ต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการปกครองประเทศซึ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยครู สังคมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการสอนทั้งโดยตรงและสอดแทรกในเนื้อหารัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเนื้อหา หนึ่งที่พัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างของกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วยวิชาบังคับ บังคับเลือก และเลือกเสรี ที่เกี่ยวกับหัวข้อในหมวดมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ทั้งในลักษณะบูรณาการ และเป็นรายวิชาโดยตรง ดังนี้วิชาบังคับแกน เป็นวิชาที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน วิชาบังคับ เลือก เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนเพื่อเพิ่มเติมเสริมความรู้ในวิชาบังคับแกน วิชา เลือกเสรี เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจเพื่อเพิ่มเติมความเข้มข้น ลึกซึ้งและเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ของพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย โครงสร้างการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ กฎหมายการเลือกตั้ง เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรี เป็น 3 ลักษณะ คือ กำหนดไว้เป็นหัวข้อโดยตรง และบูรณาการกับเนื้อหาในเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาบังคับแกน , กำหนดไว้เป็นวิชาโดยเฉพาะ เช่น วิชากฎหมาย การปกครอง สังคมและวัฒนธรรมไทย สิ่งแวดล้อมศึกษา ท้องถิ่นของเรา จะปรากฏในวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี และสอดแทรกเนื้อ หาอยู่ในรายวิชาอื่น ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเมือง การปกครอง กฎหมาย ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในรายวิชาสังคมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ตอนปลายดังที่กล่าวมาแล้วเป็นวิชาที่สามารถนำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอนได้

2. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมและวิธีสอนในห้องเรียนคือ การบรรยาย อภิปราย และกรณีศึกษา และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรคือ การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ และ กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การจัดการเรียนการสอนเนื้อหา รัฐธรรมนูญโดยใช้วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและเสริมหลักสูตร ที่ หลากหลายช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เพราะกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ เกิดทักษะต่าง ๆ เช่น ในเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ทักษะพูด อภิปรายในที่ประชุม ทักษะการทำงานร่วมกัน การฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การฝึกการเป็นผู้ชนะและผู้แพ้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการฝึกฝนเยาวชน ให้มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมซึ่งต่อไปเมื่อไปประกอบอาชีพ มีครอบครัว ก็

สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และใช้สิทธิในกรอบของระบอบประชาธิปไตยได้ถูกต้อง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ที่ประเทศพัฒนาแล้วยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2540:80-81) ที่ว่าครูต้องพิจารณาว่า เรื่องใดในรัฐธรรมนูญที่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ควรรู้ อันนำไปสู่การปฏิบัติวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และ ผู้สอนจะต้องปรับข้อความในหมวด ในมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญให้เป็นเนื้อหา ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนของผู้เรียน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2534 : 18-22) ที่ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในหลักสูตร ซึ่งได้ดำเนินการในโรงเรียนในสหรัฐอเมริกาคือ โครงการของรัฐบาลกลาง Presidentail Classroom โดยสนับสนุนให้นักเรียนมัธยมปลายมาเยี่ยมชมกรุงวอชิงตัน และสถานที่สำคัญของรัฐบาลกลาง ฟังการบรรยายของบุคคลสำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลกลาง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในภาคฤดูร้อนและฤดูหนาว ทำให้เข้าใจงานของรัฐบาลกลางดีขึ้น ส่วนการอภิปราย ทำได้โดยจัดการอภิปรายสอดคล้องกับที่ ไมเคิลลิส (Michaelis,1980 : 220-222) ที่ได้เสนอให้นักเรียนดูภาพบุคคลผู้มีสิทธิอำนาจต่าง ๆ ดัง เช่น บิดามารดา ครู ตำรวจ ผู้พิพากษา แล้วอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้ อำนาจหน้าที่ การได้มาซึ่งอำนาจ ความคาดหวังของอำนาจ กฎกติกาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและการจำกัดอำนาจบุคคล ให้นักเรียนระบุงบข้อบังคับ ที่นักเรียนพบเห็นในชุมชน เช่นกฎจราจร ข้อบังคับในห้องสมุด พฤติกรรมของคนในหมู่บ้าน แล้วอภิปรายว่าทำไมต้องมีกฎหรือข้อบังคับเหล่านั้น และถ้าไม่ทำตามจะเกิดอะไร และทิสนา เขมมณี (2536:7-9) ที่ได้เสนอวิธีสร้างและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนในกิจกรรมการจัดกลุ่มอภิปราย การฝึกการรับฟังคำวิจารณ์ ผลงานของตน การจัดกิจกรรมกลุ่มอภิปรายเพื่อตั้งกฎเกณฑ์ และรักษาเกณฑ์ต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับ ปรัชญา เวสาร์ช (2537 :286)ได้เสนอแนวการสอนไว้ว่า ครูต้องใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการดำเนินการเรียนการสอน คือเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากครู หรือคิดข้อสรุปตนเองอย่างอิสระ และกรณีศึกษา ซึ่งจะเป็นการสอนที่สามารถนำเหตุการณ์การเมืองการปกครองหรือเนื้อหารัฐธรรมนูญในปัจจุบันเข้ามาสอนเพื่อให้การเรียนการสอนทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญา เวสาร์ช (2537:280) ที่เห็นว่า การสอนนิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนควรเน้นกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้กิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน วิชาวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีกิจกรรมลักษณะที่หลากหลายเช่น กรณีศึกษา สามารถใช้ได้กับบทเรียนทางวิทยาศาสตร์ทั่วไป และเมื่อศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันหรือกรณีที่ยังเป็นข้อโต้แย้งกันอยู่ การใช้กรณีศึกษาจะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่ง การใช้กรณีศึกษาจะช่วยพัฒนาความสามารถและทักษะใน การตัดสินใจของ

นักเรียน และบำรุง สว่างศรีและคณะ (2524:26) มีความเห็นว่าการแข่งขันตอบปัญหามีส่วนช่วยฝึกการแสดงออกทางการพูดในลักษณะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ความรู้ความเข้าใจ และศรัทธาในประชาธิปไตยและการจัดนิทรรศการ นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องราวจากการจัดนิทรรศการ ฝึกการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ และรวมทั้ง ทิศนา ขัมมณี (2536:7-9) ที่ได้เสนอวิธีสร้างและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนในกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศ และ กิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนได้ร่วมกันทำงานและได้เกิดตระหนักเห็นความสำคัญในบทเรียน และจากงานวิจัยของ บัญญัติ สมชอบ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวความคิดของครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตยพบว่านักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตยและจัดตั้งสภานักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาวิตีประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สำหรับครูสังคมศึกษา
 - 1.1 ควรมีความรู้ในเนื้อหารัฐธรรมนูญ แต่ไม่เน้นรายละเอียดมากนักเพื่อนำมาปรับใช้กับกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางได้
 - 1.2 ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
 - 1.3 ควรเข้าร่วมการอบรมหรือประชุมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านความรู้กระบวนการสอนและการผลิตสื่อ จะได้นำความรู้มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 1.4 ติดตามข่าวเหตุการณ์การเมืองการปกครองอยู่เสมอ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
 - 1.5 ครูสังคมศึกษาควรใช้วิธีสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ทั้งการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. สำหรับสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
 - 2.1 ควรจัดให้ครูทุกคนได้เข้ารับการอบรมเรื่องรัฐธรรมนูญ
 - 2.2 ควรมีการติดตามประเมินผลการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางพัฒนาครูต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในเขตการศึกษาต่าง ๆ และในระดับต่าง ๆ เช่นในระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาในรูปแบบการทดลองสอนในห้องเรียน
3. ควรมีการศึกษาการแก้ปัญหาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญไปใช้สอนว่าได้ผลดีเพียงไร
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของเยาวชน หลังจากใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๒

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กฤษณา จุฑาวรรณา. การศึกษาความรู้และบทบาทของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับ
การเผยแพร่ประชาธิปไตย ระดับหมู่บ้าน ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- กฤษมา พะวินรัมย์. การศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตย ของครูอนุบาลโรงเรียนอนุบาลสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- เกษมสุข ศรีชนะ. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรง
เรียนดีเด่น ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการประถมศึกษา
แห่งชาติ, 2528.
- ครูทอง ชนบท. "ครูกับประชาธิปไตย" วิทยารจารย์. 89(กรกฎาคม 2534): 12-13.
- จิราภา สุนทรลิต. "โรงเรียนกับการปลูกฝังประชาธิปไตย" สารพัฒนาหลักสูตร. 10(กรกฎาคม-
กันยายน 2534): 41-45.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ และมานิตย์ จุมปา. รัฐธรรมนูญของเรา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา,
2540.
- นาวี รังสิราวัชร. "ครูกับบทบาทการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย" ครูปริทัศน์. 2(กุมภาพันธ์ 2525).
ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. คู่มือการเรียนการสอน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2541.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2540.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
2534.

- ศึกษาศึกษา, กระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน. สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- ชอุ่ม อารุง. การดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยตามโครงการการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตย ในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- เชาวนะ ไตรมาศ. ขอดเกล้ารัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร : เอดิสันเพรส โปรดักส์, 2540.
- ทิตนา แชมมณี. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ธนู แสงศักดิ์. " การศึกษากับประชาธิปไตย". ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2513.
- นิลบล ฉวยศรี. ผลของการใช้วิธีสอนโดยผสมผสาน ระหว่างการสอนแบบ"คิดเป็น" กับการสอนของเปาโลแพร์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- บังอร หงสะพัก. มโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- บัญญัติ สมชอบ. แนวความคิดของครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตย ในจังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- บำรุง สว่างศรีและคณะ. ครูกับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2524.
- ประวิทย์ ไชยกุล. "ประชาธิปไตยในโรงเรียน". ไทยรัฐ. (14 สิงหาคม 2532.)
- พรเนตร ศรีทอง. การศึกษาความรู้บทบาทของครูประถมศึกษา เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- พิชัย นิลทองคำ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- มยุรี วิมลโสภณมิตติ. ผลของการใช้กระบวนการเผชิญ สถานการณ์ และกระบวนการกลุ่ม

- สัมพันธ์ที่มีต่อการสร้าง มโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ยิ่ง ทศน์แก้ว. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
งานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ราตรี แอ่วมม. บทบาทของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.
กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2539.
- ศิริเพ็ญ สุวรรณเจริญ. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครองและ
เยาวชนกับเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่
เยาวชนนอกระบบโรงเรียน ในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สมนึก มั่งน้อย. การรับรู้พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สถาบันกฎหมายอาญา. รัฐธรรมนูญของเรา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เดือนตุลาจำกัด, 2541.
- ลาโรธ บัวศรี. ความคิดบางประการในวิชาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์,
2514.
- สำนักพิมพ์นิติกรรม. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พร้อมด้วย ประเด็นสำคัญ, ตระชนี
ประเด็นสำคัญ-คำค้น, ประวัติและเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : พี.เจ.
เพลท โปรเซสเซอร์, 2541.
- สุกัญญา วงศ์ด่วน. ความรู้และบทบาทของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่
ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สุนิสา เขาวนเมธากิจ. การเปรียบเทียบแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตามการรับรู้
ของนักเรียนในระบบโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา." เขาสอนประชาธิปไตยกันอย่างไร " สารพัฒนาหลักสูตร
10(มกราคม-มีนาคม 2534).

สุระพงษ์ นามจำปา. ความรู้และบทบาทครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตย
ระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคม
ศึกษา หน่วยที่ 4-8. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.

อนันต์ ปันยารชุน. "คำนำ "ใน รัฐธรรมนูญของเรา. (กรุงเทพมหานคร:สถาบันกฎหมายอาญา)
พิมพ์ครั้งที่ 2 : 2541.

งานวิจัยต่างประเทศ

Anderor, M.F. Teaching the United States Constitution: Multicultural Inclusion (Citizenship, Civics) {On-line}. Abstract from: Proquest File: Dissertation Abstracts International, Volume. 58-08, Section: 1997: 3077.

Joyce, B.R. New Strategies for Social Education . Science Research Associates, 1965:108-109.

Cleary, M. Teaching Classical Political. Theory and the U.S. Constitution in High school Latin and Social Studies: Dissertation Abstracts Resources in Education, 1996.

Maxin, G.W. Social Studies and the Elementary School Child (fourth edition). United States of America: Macmilan Publishing Company, 1992: 456.

Guibault, R.O. " A Comparison at Student Activity Programs in Three Types of Connecticut Middle School" Dissertation Abstracts International. July, 1971.

Kenworthy, L.S. Guide to Social Studies Teaching. California: Wadsworth Publishing Company, 1962: 243.

Pahl, R.H. Suggested Sources for Teaching about the Bill of Right {On-line}. Abstract from Social Studies. Volume. 82, Nov./Dec., 1991.

Palmer, J.J. "A study of the Trends in Contents and Methodology in the Teaching of Government in Secondary school in the United States, 1930-1980" Dissertation Abstracts International, February, 1986.

Parick, J.J. Teaching the Bill of Rights in Secondary Schools {On-line}. Abstract from Social Studies. Volume. 82, Nov./Dec., 1991.

Segatilli, B.L. Learning Citizenship: Intergenerational Socialization and The Role of the High School Civics Curriculum in Adolescent Efficacy {On-line}. Abstract from: Proquest File: Dissertation Abstracts International. Volume. 58-11, 1997.

Yamaha, T. Statistics. New York: Harder and Row Publication, 1973.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. นาดยา ปิณฑนานนท์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. อาจารย์ สุภรณ์ สภาพงษ์ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ
3. อาจารย์ สุคนธ์ สินธพานนท์ อาจารย์ 3 ระดับ 9
โรงเรียนบดินทร์เดชา
(สิงห์ สิงหเสนี)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลอง

1. โรงเรียนธนบุรีวรเทพีวรารักษ์
2. โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร

กลุ่ม 1

โรงเรียนวัดราชบพิธ
 โรงเรียนสตรีวิทยา
 โรงเรียนเบญจมราชาลัย
 โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
 โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏ
 โรงเรียนโยธินบูรณะ
 โรงเรียนราชวินิตมัธยม
 โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ
 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
 โรงเรียนวัดราชาธิวาส

กลุ่ม 2

โรงเรียนวัดสุทธิวาราม
 โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม
 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
 โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย
 โรงเรียนเทพศิรินทร์
 โรงเรียนนนทรีวิทยา
 โรงเรียนพุทธจักรวิทยา
 โรงเรียนยานนาเวชวิทยาคม
 โรงเรียนวัดสระเกศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่ม 3

- โรงเรียนสารวิทยา
- โรงเรียนดอนเมืองจตุรจินดา
- โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
- โรงเรียนมักกะสันพิทยา
- โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
- โรงเรียนสีกัน
- โรงเรียนราชวินิตบางเขน
- โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย

กลุ่ม 4

- โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
- โรงเรียนปทุมคงคา
- โรงเรียนประชาราษฎร์อุปถัมภ์
- โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
- โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
- โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง
- โรงเรียนวชิรธรรมสาริต
- โรงเรียนศรีพฤฒา
- โรงเรียนสายน้ำผึ้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่ม 5

โรงเรียนบดินทร์เดชา
 โรงเรียนเตรียมอุดมอ่อนเกล้า
 โรงเรียนเทพลิลิตา
 โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า
 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา
 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย
 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
 โรงเรียนบางกะปิ
 โรงเรียนบางกะปิสุขุมนวพันธ์อุปถัมภ์
 โรงเรียนพรตพิทยพยัต
 โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
 โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก
 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง
 โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยฯ

กลุ่ม 6

โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย
 โรงเรียนทิววิวัฒนา
 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล
 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
 โรงเรียนมหารรณพาราม
 โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม
 โรงเรียนมัธยมวัดนายโรง
 โรงเรียนวัดน้อยใน
 โรงเรียนวัดบวรมงคล

กลุ่ม 7

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน

โรงเรียนแจรงร้อนวิทยา

โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม

โรงเรียนบางมดวิทยา สีสุกหวาด

โรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม

โรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง

โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

โรงเรียนวัดพุทธบูชา

โรงเรียนวัดราชโอรส

โรงเรียนวัดอินทาราม

กลุ่ม 8

โรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม

โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม

โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม

โรงเรียนทวีธาภิเศก

โรงเรียนนवलนรดิศ

โรงเรียนปัญญาวรคุณ

โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม

โรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความร่วมมือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม ๐๓๐๒(๒๗๐๐.๑๔๑)/๒๒๐๑

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

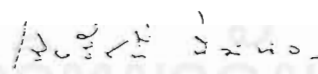
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.นาคยา ปลื้มธนานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสุภาพร แจ้งกระจ่าง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาใช้ในการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้กับนิสิตเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เริงชัน นิมมวล)

รองคณบดีฝ่ายจัดการศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา (ระดับบัณฑิตศึกษา)

โทร.๒๑๔๖๖๔๒

ที่ ทม ๐๓๐๒(๒๗๐๐.๑๕๑)/๒๒๐๒

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๓๕๐

ทอ กรกฎาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คุณสุภรณ์ สภาพงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสุภาพร แจ่มกระจ่าง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาใช้ในการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอเชิญเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้กับนิสิตเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณในโอกาสนี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
ขอแสดงความนับถือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เรจรัชณี นิ่มนวล)

รองคณบดีฝ่ายจัดการศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา (ระดับบัณฑิตศึกษา)

โทร.๒๑๔๒๖๔๒

ที่ ทม ๐๓๐๒(๒๗๐๐.๑๕๑)/๒๒๐๓

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ สุนทร ลินธพานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสุภาพร แจ่มกระจ่าง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาใช้ในการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลิ้ง พานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้กับนิสิตเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

19 กรกฎาคม ๒๕๕๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.เจียรณี นิ่มนวล)

รองคณบดีฝ่ายจัดการศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา (ระดับบัณฑิตศึกษา)

โทร.๒๑๔๒๖๔๒

ที่ ศธ 0806/ 14377

กรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

๑ กันยายน 2542

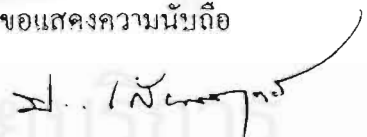
เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน

ด้วยนางสาวสุภาพร แจ่มกระจ่าง นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชามัธยมศึกษา
สาขาการสอนสังคมศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญ แห่งราช
อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของครูสังคม
ศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ” มีความประสงค์จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่ม
ตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 79 โรง
กรมสามัญศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่า การวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
การเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สมควรให้การสนับสนุน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมสามัญศึกษา

กองการมัธยมศึกษา

โทร. 2828466

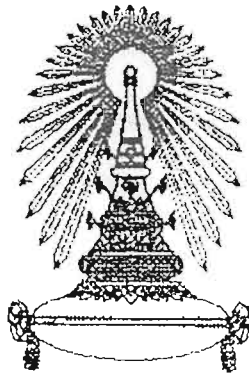
โทรสาร 2819992

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามมี 3 ตอน

- ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ในแต่ละข้อตามความเป็นจริง

กลุ่มโรงเรียน.....โรงเรียน.....

1. เพศ หญิง ชาย
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี 20-29 ปี
 30-39 ปี 40-49 ปี
 50 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท สูงกว่าปริญญาโท
4. ประสบการณ์ในการสอน น้อยกว่า 5 ปี มากกว่า 5 ปี
5. ท่านคิดว่าตัวท่านมีความรู้ในด้านรัฐธรรมนูญอยู่ในเกณฑ์ใด
 ดีมาก ดี
 พอสมควร น้อยไป
6. ท่านเคยเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเพียงใด
 เคย จำนวน.....ครั้ง ไม่เคย
ถ้าท่านได้เข้ารับการอบรม ท่านได้อบรมเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง
.....หน่วยงานที่จัด.....
.....หน่วยงานที่จัด.....
.....หน่วยงานที่จัด.....
7. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์รัฐธรรมนูญหรือไม่
 เคย ไม่เคย
8. ท่านเคยไปเลือกตั้งทุกครั้งหรือไม่
 ทุกครั้ง ไม่ทุกครั้ง
9. ท่านคิดว่า นอกจากวิชาสังคมศึกษาแล้ววิชาใดที่นำรัฐธรรมนูญมาใช้สอนได้บ้าง
(โปรดระบุ).....
.....
10. ระดับชั้นที่ทำการสอน มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้สอนสังคมศึกษา

คำชี้แจง 1. แยกตอบตามตอนที่ 2 แยกออกได้เป็น 2 ตอน คือ 2.1 และ 2.2

2. โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในแต่ละข้อตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2.1 การใช้เนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการเขียนการสอนสังคมศึกษา

2.1.1 วิธีการใช้เนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540

เนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	ใช้สอน	ไม่ใช้สอน	การนำไปใช้สอน			
			สอนโดยตรง		สอนสอดแทรก	
			วิชา	หัวข้อในบทเรียน	วิชา	หัวข้อในบทเรียน
พระมหากษัตริย์						
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย						
หน้าที่ของชนชาวไทย						
รัฐสภา						
ศาล						
การปกครองท้องถิ่น						
การปกครองไทย						
คณะรัฐมนตรี						
กฎหมายรัฐธรรมนูญ						

2.1.2 ท่านคิดว่า ประเด็นสำคัญในการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญ มีอะไรบ้าง

2.1.3 ท่านมีวิธีการเตรียมตัวเกี่ยวกับการสอนเนื้อหารัฐธรรมนูญอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด

คำชี้แจง โปรดให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาใช้ในการสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ในระดับมัธยมศึกษา ตามหัวข้อดังนี้

1. ท่านต้องการความสนับสนุนในด้านใดบ้างที่จะนำเนื้อหาในรัฐธรรมนูญมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในการที่นำเนื้อหารัฐธรรมนูญมาใช้สอน

.....

.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสุภาพร แจ่มกระจ่าง เกิดวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ที่จังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษา วิชาสังคมศึกษา จากวิทยาลัยครูยะลา เมื่อปีการศึกษา 2534 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตในสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2540

ปัจจุบันรับราชการที่โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัด นครราชสีมา ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4 ปฏิบัติหน้าที่สอนในหมวดวิชาสังคมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย